

Hükümlülerin Süreli veya Süresiz Yayınlardan Yararlanma Hakkı (CvGTİHK m. 62)

Berrin AKBULUT *

¹ Selçuk Üniversitesi, Türkiye

Makale Bilgisi	ÖZET
Makale Geçmişi Geliş Tarihi: 06.04.2024 Kabul Tarihi: 06.06.2024 Yayın Tarihi: 28.06.2024	<p>Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazına İlişkin Kanun'un (CvGTİHK) 62. maddesinde, ifade özgürlüğü kapsamında nitelendirilen süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı düzenlenmiştir. Düzenleme hükümlülerin süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkını hükme bağlamaktadır. Ancak bu haktan CvGTİHK m. 116 gereğince tutukluların da yararlanması kabul edilmiştir.</p>
Anahtar Kelimeler: Yayın, Süreli veya süresiz yayın, Ceza infaz kurumu, Hükümlü, Anayasa Mahkemesi.	<p>CvGTİHK'nin 62. maddesinde, hükümlülerin süreli veya süresiz yayınlardan hangilerinden ve hangi şartlarda yararlanabileceği düzenlenmiştir. Ayrıca Anayasa m. 13 gereğince temel haklara sınırlamanın ancak kanunla yapılması kabul edildiğinden hükümlülerin süreli veya süresiz yayınlardan yararlanmasına getirilecek sınırlamaların neler olduğu açıkça ifade edilmiştir.</p> <p>Hükümlüler ve tutuklular, CvGTİHK'nin 62. maddesinin dışında CvGTİHK'nin 61. maddesi gereğince kütüphanedeki yayınlardan ve 70. maddesi gereğince de dini yayınlardan yararlanabilmektedir.</p> <p>Bu çalışmada 62. madde hükmü, süreli ve süresiz yayınlarda yararlanılacak ve yararlanılmayacak yayınlar ayrımı yapılarak Anayasa Mahkemesi kararları ışığında incelenecek, yaşanan sorunlar ve tartışmalar belirtilecektir. Ayrıca diğer maddelerin getirdiği düzenlemelere yer verilecektir.</p>

Convicts Right to Benefit from Periodical or Non-Periodical Publications (LESSM Art. 62)

Article Info	ABSTRACT
Article History Received: 06.04.2024 Accepted: 06.06.2024 Published: 28.06.2024	<p>Article 62 of the Code on the Execution of Penalties and Security Measures (CEPSM) regulates the right to benefit from periodical or non-periodical publications, which is considered within the scope of freedom of expression. The regulation stipulates the right of convicts to benefit from periodical or non-periodical publications. However, pursuant to Article 116 of the CEPSM, it is accepted that detainees may also benefit from this right.</p>
Keywords: Publication, Periodical or non-periodical publication, Penal execution institution, Convict, Constitutional Court.	<p>Article 62 of the CEPSM regulates which periodical or non-periodical publications the convicts may benefit from and under which conditions. In addition, since it is accepted to limit fundamental rights only by law pursuant to Article 13 of the Constitution, the limitations to be imposed on the convicts' access to periodicals or non-periodical publications are clearly stated.</p> <p>In addition to Article 62 of the CEPSM, convicts and detainees can benefit from publications in the library in accordance with Article 61 of the CEPSM and religious publications in accordance with Article 70.</p> <p>In this study, the provision of Article 62 will be analyzed in the light of the decisions</p>

of the Constitutional Court by making a distinction between publications that will be utilized and those that will not be utilized in periodical and non-periodical publications, and the problems and discussions will be indicated. In addition, the regulations introduced by other articles will be included.

To cite this article:

Akbulut, B. (2024). Hükümlünün Süreli veya Süresiz Yayınlarından Yararlanma Hakkı (CvGTİHK m. 62), *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1), 264-290. <https://doi.org/10.51120/NEUHFD.2024.118>

* bakbulut@selcuk.edu.tr

GİRİŞ

Suç işleyen kişileri hapisanelere koyma 17. yüzyıldan sonra standart hâle gelmeye başlamıştır. Kişi özgürlüğünü kısıtlamak önceleri tek başına caydırıcı ve iyileştirici bir uygulama olarak görülürken, zamanla tek başına yeterli olmadığı anlaşılmıştır. 19. yüzyılda hükümlülerin eğitim yoluyla sosyalleştirilmesi, yeniden topluma kazandırılması benimsenmiştir¹. Dolayısıyla ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin haklarının bulunduğu uzun yıllar tereddütle yaklaşmış, 19. yüzyılın sonuna, 20. yüzyıla kadar hükümlülerin hakları olmadığı ve cezaevi idaresinin keyfine bırakıldığı kabul edilmiştir. 19 yüzyılın sonlarında Almanya’da *Wahlberg*, 20. yüzyılın başlarında *Freudenthal* devlet ile hükümlü arasındaki ilişkinin hukuki karakterini ortaya koymuş, cezaevlerindeki hükümlülerin haklarına ilişkin belirleme yapmışlardır. Özellikle *Freudenthal*’in çalışması sonuçsuz kalmamış ve geliştirilmiştir². Türk hukuku açısından duruma bakıldığında Osmanlı Dönemi’nde ceza infaz kurumlarıyla ilgili çeşitli yasal düzenlemeler ve fiziki iyileştirmeler yapılmışsa da hükümlülerin eğitilmesi ve ıslahına ilişkin uygulamaya rastlanmamaktadır. Bu yöndeki çalışmalar Cumhuriyet Dönemi’yle başlamış ve gelişmiştir³. Cumhuriyet Dönemi’nde yapılan infaz kanunlarında da haklara ilişkin belirleme yapılarak zaman içinde geliştirilmiştir. 1990’lı yılların sonlarından itibaren yeni yapılan ceza infaz kurumlarında hükümlülerin haklarını sağlamaya yönelik kütüphane, birden fazla derslik, çok amaçlı salon, spor salonları ve iş atölyeleri inşa edilmiştir⁴.

Bugün ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü ve tutukluların özgürlüğünden yoksun olmakla beraber haklarının bulunduğu kabul edilmekte, bu haklarından yoksun bırakılmalarının düşünülemeyeceği belirtilmektedir⁵. Demokrasiler, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimler olup, temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunup tümüyle kullanılamaz

¹ Tekin, Cevdet. “Türkiye Ceza İnfaz Kurumlarında Eğitim ve İyileştirme (Faaliyetler ve Yasal Dayanakları)”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2023, C. 22, S. 87, s. 1201.

² Demirbaş, Timur. *İnfaz Hukuku*, Güncellenmiş 9. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2023, s. 207

³ Tekin, Cevdet/Sağlam, İsmail. “Ceza İnfaz Kurumu Öğretmenlerinin Sorunları Üzerine Nitel Bir Araştırma: Bursa İli Örneği”, *BAİD*, 2021, S. 14, s. 405.

⁴ Bkz.: Çimen, Adem. Ceza İnfaz Kurumlarında Sosyalleşme ve İslah İlişkisi, *ÇÜİFD*, 2015, C. 15, S. 2, s. 163, 164 (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/266860>).

⁵ Özbek, Veli Özer. *İnfaz Hukuku*, 17. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 165. Hükümlülerin farklı ülkelerdeki hakları için bkz.: Demirbaş, s. 207 vd.

hâle getiren sınırlamalar demokratik toplum düzeninin gerekleriyle bağdaşmamaktadır⁶ (Anayasa m. 13). Dolayısıyla ceza infaz kurumunda özgürlüğü kısıtlanmış olan kişiler, bir insanın sahip olduğu temel hak ve hürriyetlere sahip olup, ceza infaz kurumunda olmaları nedeniyle doğal olarak bazı sınırlamalara tabi oldukları gibi, kanunla getirilen bazı sınırlamalara da katılmak durumundadırlar.

Cezanın infaz edilmesiyle güdülen asıl amaç, suç teşkil eden haksızlığı gerçekleştiren kişinin işlediği suçtan dolayı uyarılması, etkin bir pişmanlık duymasının sağlanması, ileride de sosyal sorumluluğa sahip, suçsuz bir hayat sürmeye yatkın bireyler hâline getirilmesi, tekrar topluma kazandırılmasıdır⁷. Bir başka ifadeyle ıslahının, sosyalleşmesinin sağlanması hedeflenmektedir. Islah ile bağlantılı olarak mahkûmların kendilerini geliştirici ve eğitici yeterli sayıda kitap, gazete, dergi veya diğer yayınları okumaları, radyo dinlemeleri, konferansları veya kurum idaresinin çıkardığı veya denetlediği benzeri araçları izlemeleri sağlanarak düzenli olarak bilgi ve haberlere erişimleri gerçekleştirilmelidir⁸. Bu çerçevede sağlanan haklardan biri de süreli ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkıdır. Bu hak CvGTİHK'nin 62. maddesinde düzenlenmiştir. Süreli ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkı 62. maddede düzenlenirken aynı zamanda sınırlamalara da yer verilmiştir. Hükümlünün ıslahını güçleştireceği değerlendirilen bilgi ve haber kaynaklarına hükümlünün erişimine; kurum disiplinine, düzenine veya güvenliğine zarar verecek veya tehlikeye uğratabilecek yayınların hükümlüye verilmesine sınırlamalar getirilmiştir.

I. Genel Olarak

Hükümlülerin süreli ve süresiz yayınlardan yararlanmasının düzenlendiği 62. madde, Ceza İnfaz Kurumunda Hükümlünün Hakları, Güvenceleri ve Kısıtlamalar ismini taşıyan üçüncü kısımda Savunma Haklarının Kullanılması, Kültür ve Sanat Etkinliklerine Katılma, İfade Özgürlüğü başlığını taşıyan birinci bölümde hükme bağlanmıştır.

CvGTİHK'nin 62. maddesinde, hükümlülerin süreli ve süresiz yayınlardan yararlanması bir hak olarak düzenlenmiştir. Bu hak, ifade özgürlüğü kapsamında nitelendirilen bir haktır⁹. Anayasa Mahkemesi de verdiği birçok kararında, süreli ya da süresiz yayınların ceza infaz kurumlarına kabul edilmemesini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir¹⁰. Bu hakka aynı zamanda tutuklular da sahiptir. CvGTİHK'nin 116. maddesinde, 62. maddede yer alan düzenlemenin tutukluluk hâliyle uzlaşır nitelikte olması şartıyla tutuklular için de uygulanabileceği belirtilmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi de bu hakkın tutuklular için de uygulanacağını kabul etmektedir¹¹.

Hükümlülerin, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) ortak alanı kapsamında

⁶ AYM, *Mehmet Balaban*, B. No: 2020/7697, T. 20/6/2023, § 28.

⁷ Özgenç, İzzet. *Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler*, 18. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 845, 846. “Ceza infaz kurumlarında cezasını çeken hükümlülerin toplumdan tamamen uzaklaştırılması değil, bilakis öncelikle genel ve özel önlemeyi sağlamak, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün; yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamla ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmak amaçlanmaktadır (CvGTİHK m. 3)”: Akbulut, Berrin/Demirkol, Neslihan/Turan, Taha Yasin. *İnfaz Hukuku*, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 254.

⁸ AYM, *Sinan İyit Başvurusu (2) [GK]*, B. No: 2013/1495, T. 30/11/2017, § 38.

⁹ AİHM'in ifade özgürlüğü kararları için bkz.: Fendoğlu, Hasan Tahsin. “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü”, *TAAD*, 2016, Y. 7, S. 25, s. 2 vd.; Yüksek, Mehmet. “İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinde İfade Özgürlüğünün Sınırları”, *TAAD*, 2016, Y. 7, S. 25, s. 105 vd.

¹⁰ Bu kararlar için bkz.: AYM, *İbrahim Kaptan (2)*, B. No: 2017/30723, T. 12/09/2018, § 23; AYM, *Recep Bekik ve Diğerleri [GK]*, B. No: 2016/12936, T. 27/03/2019, § 24; AYM, *Ahmet Sil ve Taner Yay*, B. No: 2017/35227, T. 30/09/2020, § 31, AYM, *Serdar Güzelçay ve Diğerleri [GK]*, B. No: 2022/66987, T. 21/12/2023, § 23.

¹¹ AYM, *Serdar Güzelçay ve Diğerleri [GK]*, B. No: 2022/66987, T. 21/12/2023, § 23.

kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahip olduğu kabul edilmektedir¹². Süreli ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkının kapsamında kabul edildiği ifade özgürlüğü de, Anayasa ve Sözleşme çerçevesinde koruma altında olan bir haktır¹³. Ayrıca Birleşmiş Milletler Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kuralları'nın (Nelson Mandela Kuralları) 63. maddesinde, “*Mahpusların gazete, dergi veya kurumların özel yayınlarını okumaları, radyo dinlemeleri, konferansları veya kurum idaresinin çıkarmış olduğu yahut denetlediği benzeri araçları izlemeleri sağlanarak, önemli haberler hakkında düzenli olarak bilgi sahibi olmaları sağlanır*” şeklinde düzenleme yapılarak hükümlülerin yayınlardan bilgi sahibi olmaları gerektiği düzenlenmiştir.

İfade özgürlüğü, bilgi ve düşünceleri edinme özgürlüğünü (haber alma ve öğrenme özgürlüğünü), kanaat özgürlüğünü ve bunları yayma özgürlüğünü (düşüncenin açıklanması özgürlüğünü) içermektedir. İfade özgürlüğünün düzenlendiği AİHS'nin 10. maddesinin 1. fıkrasındaki, “*Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar*” hükmüyle bu özgürlüğün kapsamına belirtilen üç hususun girdiği ortaya konulmuştur. Anayasa Mahkemesi'ne göre de, “*ifade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına*”¹⁴ gelmektedir. Anayasa'nın 26. maddesinin 1. fıkrasına göre, “*Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar*”. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi, tutuklu ve hükümlülerin süreli veya süresiz yayınlara ulaşabilmesini, bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünün somut yansıması olan ifade özgürlüğünün koruması altında olduğunu kabul etmekte, Ceza İnfaz Kurumlarında tutuklu veya hükümlü olanlara gelen yayınların verilmemesini haber veya fikir alma özgürlüğüne, dolayısıyla ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olarak değerlendirmektedir¹⁵. AİHM de, hükümlü ve tutukluların ifade özgürlüğünün bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünü içerdiğini vurgulamaktadır¹⁶.

İfade özgürlüğünün sınırının ne olduğu AİHS'in 10. maddesinden hareket etmek ve AİHM kararlarından yola çıkmak suretiyle şu şekilde kabul edilmektedir: Sınırlamanın kanunla öngörülmesi, meşru bir amaca dayanması ve demokratik bir toplumda gerekli olmasıdır. Anayasa Mahkemesi de süreli ve süresiz yayınlardan yararlanmanın engellendiği gerekçesiyle yapılan başvuruları bu üç husus kapsamında incelemektedir.

II. Yararlanılacak Yayınlar

A. Bedeli Ödenerek Yararlanılacak Süreli ve Süresiz Yayınlar

CvGTİHK'nin 62. maddesine göre, hükümlü ve tutukluların yararlanacağı yayınların ilki, bedeli ödenerek yararlanılacak süreli ve süresiz yayınlardır (mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla).

Süreli yayın, belli aralıklarla yayımlanan gazete, dergi gibi basılmış eserler ile haber ajansları

¹² AYM, *Mehmet Reşit Arslan ve Diğerleri*, B. No: 2013/583, T. 10/12/2014, § 65. AİHS sisteminde yer alan insan hakları için bkz.: Fendoğlu, s. 5 vd. Hapsedilenlerin hakları ile ilgili olarak bkz.: Sever, D. Çiğdem. “Hapishane İdarelerinin Yetkileri ve Hapsedilen Haklarının Sınırı”, *TBB Dergisi*, 2016, S. 122, s. 146 vd.

¹³ AYM, *Serdar Güzelçay ve Diğerleri [GK]*, B. No: 2022/66987, T. 21/12/2023, § 26.

¹⁴ AYM, *Mustafa Hidayet Vahapoğlu*, B. No: 2019/19608, T. 22/02/2022, § 29; AYM, *İlyas Bulcay*, B. No: 20220/24527, 09/02/2023, § 29.

¹⁵ AYM, *Serdar Güzelçay ve Diğerleri [GK]*, B. No: 2022/66987, T. 21/12/2023, §§ 27, 28.

¹⁶ AYM, *Ahmet Temiz (6)*, B. No: 2014/10213, T. 01/02/2017, § 18.

yayınlarını ve internet haber sitelerini ifade etmektedir (Basın Kanunu m. 2/c). Her ne kadar süreli yayın kapsamına haber ajansları yayınları ve internet haber siteleri dahilse de CvGTİHK'nin 62. maddesinin 1. fıkrasında ifade edilen süreli yayın, belli aralıklarla yayımlanan basılmış eserleri ifade etmektedir. Hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı 67. maddede ayrıca düzenlendiğinden 62. madde kapsamına girmemektedir. CvGTİHK'nin 62. maddesi kapsamında basılmış eser, yayımlanmak üzere her türlü basım araçları ile basılan veya diğer araçlarla çoğaltılan yazı, resim ve benzeri eserleri belirtmektedir. Süreli yayınlardan, yaygın süreli yayın, tek bir basın-yayın kuruluşu tarafından aynı isimle basılan ve her coğrafi bölgede en az bir ilde olmak üzere, ülkenin en az yüzde yetmişinde yayımlanan süreli yayın ile haber ajanslarının yayınlarını ifade etmektedir. Süreli yayınlardan bölgesel süreli yayın, tek bir basın-yayın kuruluşu tarafından basılan ve en az üç komşu ilde veya en az bir coğrafi bölgede yayımlanan süreli yayın olarak tanımlanmaktadır. Süreli yayınlardan yerel süreli yayın ise, tek bir yerleşim biriminde yayımlanan süreli yayınlar ile haftada bir veya daha uzun aralıklarla yayımlanan yaygın ve bölgesel yayınlar olarak belirtilmektedir (Basın Kanunu m. 2/d, e, f). Süresiz yayın, belli aralıklarla yayımlanmayan kitap, armağan gibi basılmış eserleri ifade etmektedir (Basın Kanunu m. 2/h).

CvGTİHK'nin 62. maddesine göre, hükümlü ve tutuklular süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir. Dolayısıyla hükümlü ve tutuklular yukarıda ifade edilen süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödemek suretiyle yararlanacaklardır. Bu kapsamda tutuklu ve hükümlüler, ceza infaz kurumlarında bulunan emanet hesabına yatırılan paradan karşılanması şartıyla herhangi bir yayının kurumca satın alınarak kendilerine verilmesini isteyebilmektedirler¹⁷. Ayrıca hükümlü ve tutuklular Türkçe yayınlara abone olabilecekler ve satın alabileceklerdir. Zira 62. maddenin 4. fıkrası, yabancı dilde yayımlanmış gazete ve dergilerin ceza infaz kurumuna kabul edilmesinde Adalet Bakanlığını yetkili kıldığından, hükümlü ve tutuklular Türkçe yayınlara bedelini ödeyerek abone olabilecekler ve onları satın alabileceklerdir.

CvGTİHK'nin 62. madde düzenlemesinde süreli ve süresiz yayın ifadesi geçmekte, diğer yayınlara ilişkin bir belirleme yer almamaktadır. Ancak basılmış eser kapsamında ifade edilen yayınlar dışındaki diğer yayınların da madde kapsamında hükümlü ve tutuklulara verileceğini düşünmekteyiz. Zira 62. maddenin 3. fıkrasında, “kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan **hiçbir yayın**”ın hükümlüye verilemeyeceği düzenlendiğinden ve hiçbir yayın ifadesiyle bütün yayınlar ifade edildiğinden basılmış eser kapsamına girmeyen yayınlar da madde kapsamındadır. Ancak bu sonuca dolaylı yoldan ulaşmaktayız. Ayrıca temel hak ve hürriyetlerin ihlal edilmesinin söz konusu olduğu durumlarda sadece düzenleme metnine bağlı kalınmasının doğru olmadığını düşünüyoruz. Kanuni düzenlemenin olduğu durumlarda da hak ihlaline neden olmamak için lehe olmak şartıyla kıyas yapılabileceğini düşünüyoruz. Dolayısıyla madde kapsamına girmeyen yayınların da 3. fıkradaki şartları taşıması kaydıyla hükümlü veya tutuklulara verilebileceğini düşünüyoruz. Ancak şu da belirtilmelidir ki 62. maddedeki basılmış eser kapsamında kullanılan süreli ve süresiz yayın kavramı günümüz şartlarında yeterli değildir. Yapılması gereken sadece basılmış yayınları değil, diğer yayınların da madde kapsamında olduğunu ifade edecek bir düzenlemeye gidilmesidir. Anayasa Mahkemesi, hükümlünün, içeriğinde “Devrimden Sonra” adlı yerli sinema filminin yer aldığı kompakt diskin (CD), hükümlü olarak tutulduğu Ceza İnfaz Kurumu idaresince kendisine verilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia ettiği başvuruda, başvuruyu 62. madde kapsamında değerlendirmiş ve 62. maddenin kanunilik ilkesini CD'ler yönünden de karşıladığını kabul etmiştir¹⁸.

¹⁷ AYM, İbrahim Kaptan (2), B. No: 2017/30723, T. 12/09/2018, §§ 31, 32

¹⁸ AYM, Ali Karatay, B. No: 2012/990, T. 10/12/2014, §§ 50-52.

Fotokopiler, defterler gibi yayım kapsamında sayılmayan ürünler 62. madde kapsamında hükümlü ve tutuklulara verilecek yayınlar kapsamına girmemektedir. Anayasa Mahkemesi, hükümlü ve tutuklulara gönderilen fotokopi şeklindeki dokümanların denetime tabi tutulmasının ve hükümlü veya tutuklulara verilmesinin beklenmesinin, ceza infaz kurumu idareleri ve derece mahkemeleri üzerine makul olmayan bir yükümlülük getirilmesi anlamına geleceğini, kitap fotokopisi şeklindeki dokümanların telif hakları mevzusunu da gündeme getirebileceğinin gözden kaçırılmaması gerektiğini, bu nedenle de kitap fotokopisi şeklindeki dokümanların denetimlerinin mümkün olmadığından bahisle hükümlü olan başvurucuya verilmemesinin demokratik bir toplumda gerekli olmadığından bahsedilemeyeceğini kabul etmektedir¹⁹. Anayasa Mahkemesine göre fotokopi şeklindeki dokümanların zorlayıcı bir ihtiyaç olmadığı müddetçe, herhangi bir denetime tabi tutulmaksızın yüksek güvenlikli ceza infaz kurumuna alınmaması kural olarak Anayasa'ya aykırılık oluşturmamaktadır²⁰. Ancak verilmesini gerektiren zorlayıcı bir neden varsa fotokopilerin de hükümlü veya tutukluya iletilmesi gerekmektedir. Hak ihlaline neden olmamak gerekir.

Hükümlülerin ve tutukluların kalmış oldukları odalarda veya koğuşlarda bulundurabilecekleri yayın sayısına dair herhangi bir sınırlama veya belirleme Kanunda yer almamaktadır. Sadece CvGTİHK'nin 62. maddesinin 3. fıkrasında, "*kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren*" ibaresi yer almaktadır. Dolayısıyla yayın sayısının fazlalığı kurum düzenini tehlikeye düşürecek nitelikte ise hükümlü veya tutukluya istediği sayıda yayın verilemeyecektir. Nitekim Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik m. 8'de buna ilişkin düzenleme getirilerek, "*hükümlülerin mensup olduğu dinin kutsal kitabı ile eğitimleri için gerekli ders kitapları hariç olmak üzere oda, koğuş ve eklentilerinde aynı anda bulundurulabilecek süreli veya süresiz yayın sayısı, kurumun fiziki imkânları ve güvenliği göz önünde bulundurularak idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenir*" belirlenmesi yapılmıştır. Dolayısıyla bu hüküm gereğince hükümlü veya tutukluların oda, koğuş ve eklentilerinde bulunduracakları yayın sayısı kurumun fiziki imkânları ve güvenliği göz önünde bulundurularak idare ve gözlem kurulu tarafından sınırlanabilecektir. Ceza infaz kurumunda bulunacak yayın sayısı, idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen sayı çerçevesinde olacaktır. Bu belirleme belirtilen şartlar çerçevesinde yapılmış ve ölçülü ise hak ihlaline neden olmayacaktır. Anayasa Mahkemesi'ne yapılan bir başvuruda cezaevinde hükümlü olarak bulunan kişi, mevzuatta bir sınırlama olmadığı hâlde, odasında beşi kendisine ait beşi de kütüphaneye ait olmak üzere on kitaptan daha fazla kitap bulundurmasına izin verilmediğini belirterek, ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir²¹. Olayda Ankara 2 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olan başvurucu yanında bulundurduğu kitap sayısının artırılması için Eğitim Kurulu Başkanlığına talepte bulunmuştur. Kurul, 31/8/2012 tarihli kararı ile tutuklu ve hükümlülerin yanlarında kütüphaneye ait beş adet ve kendilerine ait beş adet olmak üzere toplam on adet kitap bulundurmalarına müsaade edildiğini, ayrıca bu kitapları her on beş günde bir değiştirebildiklerini belirterek talebi reddetmiştir. Anayasa Mahkemesi Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık

¹⁹ AYM, *Diyadin Akdemir*, B. No: 2015/9562, T. 04/04/2018, §§ 21, 22.

²⁰ AYM, *Eşref Arslan*, B. No: 2014/14655, T. 18/07/2018, § 46.

²¹ "*Başvurucu, 6 yıldır cezaevinde hükümlü olarak bulunduğunu, bu süre içerisinde beş yüze yakın kitap okuduğunu ve artık cezaevi kütüphanesinde okuyacağı kitap kalmadığını, ailesi vasıtasıyla kitap getirttiğini ancak aynı anda şahsına ait beş kitap bulundurabileceği gerekçesiyle daha fazla kitabın kendisine verilmediğini ileri sürmüştür. Başvurucu, mevzuatta bir sınırlama olmadığı hâlde, odasında beşi kendisine ait beşi de kütüphaneye ait olmak üzere on kitaptan daha fazla kitap bulundurmasına izin verilmediğini, bu sayı sınırlaması nedeniyle araştırma ve incelemelerini yapamadığını, görüş alıp vermeyi ve kanaat oluşturmayı da kapsayan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmektedir. Başvurucu, daha fazla sayıda kitap bulundurma talebinin herhangi bir yasal mevzuata dayalı olmaksızın cezaevi yönetimince keyfi olarak sınırlandırılması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesini talep etmiştir*", AYM, *Özkan Kart*, B. No: 2013/1821, T. 05/11/2014, § 16.

Yönergesi'nin 30. maddesini ve 5275 sayılı Kanun'un 60, 61 ve 62. maddelerini gerekçe göstererek kanuniliğin bulunduğunu kabul etmiştir. Anayasa Mahkemesi'ne göre, "Başvuruya konu olayda cezaevinde oda veya koğuş düzeninin sağlanması için her on beş günde bir değiştirmek üzere mahkûmun cezaevi dışından beş kitap getirtmesine müsaade edilmektedir. Somut olayda başvurusunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin ağır olduğu söylenemez. Buna karşın müdahalenin önemi ve ağırlığı bir olayın kendine özgü olguları ile yakın ilişki içerisinde...yüksek güvenlikli cezaevinde hükümlü olarak bulunan başvurusunun odasında bulundurduğu kitap sayısının on ile sınırlandırılması ile elde edilmek istenen oda ve koğuş düzeninin sağlanması amacına ulaşmak için yapılan sınırlama işleminin ölçülü olmadığı söylenemez. Bu sebeplerle başvurusunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetinin reddine karar verilmesi gerekir"²².

B. Resmi Yayınlar ve Vakıflar ve Kamu Yararına Çalışan Derneklerin Çıkardığı Yayınlar

CvGTİHK'nin 62. maddesine göre, hükümlünün yararlanacağı yayınlardan diğeri resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan gazete, kitap ve basılı yayınlardır. Bu yayınlar, hükümlülere ve tutuklulara ücretsiz olarak ve serbestçe verilecektir. Belirtilen yayınlar kamu kurumlarının kontrolünde olduğundan veya mahkemelerce yasaklanmadığından hükümlü ve tutuklulara verilmesi kabul edilmiş, ücretsiz olarak yararlanılacağı ifade edilmiştir.

Yukarıda belirtilen yayınlar da basılı eserlerdir. Zira düzenlemede gazete, kitap ve basılı yayınlar ifadesiyle bu husus açıkça ifade edilmiştir. Daha önce yaptığımız ve sadece basılı eserlerin kabul edilmesinin yeterli olmadığı eleştirisini burada da yinelemek istiyoruz. Yayın sınırlaması açısından bir önceki başlıktaki açıklamalar geçerlidir.

C. Ders Kitapları

CvGTİHK'nin 62. maddesine göre, hükümlülerin yararlanacağı yayınlardan bir diğeri ders kitabıdır. Ders kitaplarından yararlanma, Anayasa'nın 42. maddesinde düzenlenen eğitim ve öğretim hakkı kapsamına girmektedir. CvGTİHK'nin 62. maddesi gereğince, eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitapları denetime tâbi tutulmaksızın hükümlüye verilmektedir. Herhangi bir engel getirilmeden hükümlü ve tutukluların yararlanması sağlanmaktadır. Ders kitabı mahiyetindeki yayınları hükümlü ve tutuklu kendisi alabileceği gibi, bu yayınlar kurum tarafından da temin edilebilir. Ders kitapları hükümlü ve tutuklunun yakınları tarafından getirilmiş ya da posta yoluyla gönderilmiş de olabilir²³.

Düzenlemede her ne kadar denetime tabi tutulamayacak ders kitabından bahsedilmekteyse de ders kitapları dışındaki diğer yayınlar da hükümlü ve tutukluya verilebilecektir. Örneğin derslerde verilen dergi şeklindeki yayınlar, gazetede çıkan sorular verilebilecektir. Zira 62. madde düzenlemesi (2. fıkra) sadece kitapların denetlenemeyeceğine ilişkin belirleme niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla kitap dışındaki diğer yayınlar da hükümlü ve tutuklulara verilebilecektir. Her ne kadar yayın olmasa da fotokopi şeklindeki ders dokümanlarının da hükümlü ve tutukluya verilebileceğini düşünüyoruz.

Eğitim hakkı, kamu ve özel eğitim kurumlarını kapsadığı gibi ilk, orta ve yüksek öğrenim programlarını da kapsamaktadır. Dolayısıyla lisans ve lisansüstü ders kitapları da eğitim hakkı kapsamındadır. Nitekim 62. madde gerekçesinde, her düzeyde eğitim ve öğrenimine devam eden hükümlülerin ders kitaplarının denetime tabi tutulamayacağı açıklanmıştır. Yine Gözlem ve

²² AYM, Özkan Kart, B. No: 2013/1821, T. 05/11/2014, §§ 54, 56.

²³ AYM, Mahmut Sinan Abit, B. No: 2017/19431, T. 20/03/2019, § 32.

Sınıflandırma Merkezleri İle Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik m. 26'da da eğitim ve öğretim programları kapsamında yükseköğretim programları ve lisansüstü eğitim ve doktora programları da²⁴ yer almaktadır²⁵. Dolayısıyla her düzeyde eğitim ve öğrenimine devam eden hükümlülerin ders kitapları m. 62 kapsamındadır. Anayasa Mahkemesi sınavlara hazırlık (ALES, YDS gibi) kitaplarının ders kitabı niteliğinde olmadığını, başvurucunun emanet hesabına ücretinin yatırılması hâlinde başvurucunun istediği kitabı kurum idaresi aracılığıyla talep etme hakkı olduğunu belirterek bu kitapların verilmemesinin eğitim hakkının ihlali niteliğinde olmadığını kabul etmiştir²⁶.

Hükümlü veya tutukluya verilecek ders kitaplarının sayısına ilişkin bir sınırlama söz konusu değildir. Zira Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik m. 8'e göre, "hükümlülerin mensup olduğu dinin kutsal kitabı ile eğitimleri için gerekli ders kitapları hariç olmak üzere oda, koğuş ve eklentilerinde aynı anda bulundurulabilecek süreli veya süresiz yayın sayısı, kurumun fiziki imkânları ve güvenliği göz önünde bulundurularak idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenir". Dolayısıyla hükümlü veya tutuklu oda, koğuş ve eklentilerinde aynı anda sayı sınırlaması olmaksızın ders kitapları bulundurulabileceklerdir. Diğer yayınlar açısından da bu hükmün geçerli olduğunu düşünüyoruz. Yayınların ne kadar kalacağına ilişkin bir süre sınırlaması da mevzuatta bulunmadığından süre sınırlamasının uygulanmayacağını kabul ediyoruz.

D. Yabancı Dildeki Yayınlar

CvGTİHK'nin 62. maddesine göre, hükümlüler, yabancı dilde yayımlanmış gazete ve dergilerden de yararlanabilmektedir. Yabancı dilde yayımlanmış yayın, Türkçe dışında yayımlanmış yayınlardır. Bunun kapsamına İngilizce, Fransızca, Arapça, Almanca, İtalyanca gibi yayınlar girdiği gibi, resmi dil dışında kullanılan Kürtçe gibi diller de girmektedir.

Yabancı dilde yayımlanmış yayınlardan da hükümlü veya tutuklu bedelini ödemek suretiyle yararlanabilecektir. Hatta Adalet Bakanlığının kabul ettiği yabancı dildeki yayınlara da bedelini ödemek şartıyla abone olabilecektir.

CvGTİHK'nin 62. madde düzenlemesi sadece gazete ve dergilere ilişkin belirleme yapmıştır. Kitap ve diğer yayınlara ilişkin düzenleme içermemektedir. Daha önce de belirtildiği gibi sınırlı

²⁴ Lisansüstü eğitimin doktora eğitimini de kapsadığı gerekçesiyle doktora kavramının ayrıca belirtilmesi eleştirilmiştir: Tekin, s. 1216

²⁵ "Eğitim ve öğretim programları

MADDE 26 – (1) Eğitim ve öğretim programları; ilgili mevzuat ve Bakanlık ile kurum ve kuruluşlar arasında yapılan iş birliği protokolleri çerçevesinde yürütülür.

(2) Hükümlülerin;

a) Temel eğitim (I. kademe okuma yazma kursu, yetişkin II. kademe başarı kursu ve ortaokul) programları,

b) Örgün ya da yaygın ortaöğretim programları,

c) Yükseköğretim programları,

ç) Seviye tespit sınavları ve bunlara hazırlık maksadıyla yürütülen bireysel gelişim programları,

d) Lisansüstü eğitim ve doktora programları,

e) Tahliye sonrasına hazırlama eğitimleri,

f) Örgün ve yaygın iş-meslek eğitimleri ile diğer yaygın eğitim programları,

gibi eğitim ve öğretim programlarına katılması ve yarım kalan eğitim programlarını tamamlaması sağlanır. Hükümlüler gerektiğinde bir üst eğitim programına yönlendirilir.

(3) Bu eğitim ve öğretim programları, hükümlünün ilk gözlemi sonunda ortaya çıkan risk düzeyi ve bireysel ihtiyaçlarına göre eğitim ve öğretim servisinde hazırlanan ve her iki dönemde bir güncellenen iyileştirme planına göre yürütülür. Hükümlünün bu programlara katılımı ve gösterdiği gelişimi gözlem değerlendirme ve gelişim değerlendirme raporlarına işlenir".

²⁶ AYM, Halil Özhan Koral, B. No: 2017/18895, T. 09/01/2019, § 32.

belirleme yapılması düzenleme açısından eksiklik oluşturmaktadır. Ancak yabancı dildeki kitap ve diğer yayınların kontrol edilmek ve 3. fıkradaki şartlara aykırı olmamak suretiyle hükümlü veya tutuklulara verilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Aksine uygulama hak ihlali niteliği taşıyacaktır.

CvGTİHK m. 62 düzenlemesinde yabancı yayınların²⁷ ceza infaz kurumuna kabul edilmesinde Adalet Bakanlığı yetkili kılınmıştır²⁸. Uygulamada, yabancı yayınların hükümlülere ulaştırılmasında sorun yaşandığı, bu yayınların denetimini yapacak personel bulunmaması gerekçesi ile çoğu kez yayın talebinin reddedildiği belirtilmekteydi²⁹. Nitekim AİHM'e yapılan bir başvuruda mahkeme herhangi bir gerekçe gösterilmeden reddedilen taleple ilgili hak ihlali kararı vermiştir. Olayda "*Bolu F tipi cezaevinde tutuklu olan başvuranın, Kürtçe yayınlanan Azadiye Welad gazetesinin kendilerine verilmesi yönündeki taleplerini inceleyen cezaevi eğitim kurulu, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un 62. maddesinin 3. fıkrasındaki "Kurum güvenliğini tehlikeye düşüren veya müstehcen haber, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez" hükmüne dayanarak söz konusu gazetenin Kürtçe yazıldığını ve ceza infaz kurumunda Kürtçe bilen personel bulunmadığını, bu gazetenin çevirisinin yapılmadığını bu sebeple gazetenin içeriğinin 5275 sayılı yasanın 62. maddesinin 3. fıkrasındaki şartlara uygun olup olmadığını denetleyemediğini belirterek gazetenin verilmesi talebini reddetmiştir. Başvuranın bu karara karşı yaptığı itirazlar da adli makamlarca reddedilmiştir. Başvuran, sözkonusu Kürtçe yayın yapan gazetenin Türkiye'de serbestçe satıldığını ve herhangi bir toplatma kararının bulunmadığını, gazetenin çevirisini yapamadığını belirten eğitim kurulunun içeriğini bilmeden ve sakıncalı olduğu yönünde bir tespitle bulunmadan talebini reddettiğini belirterek ifade özgürlüğünün ihlal edildiği gerekçesi ile İHAM'a başvurmuştur. İHAM, yaptığı inceleme sonunda, tutuklu ve hükümlülerin özgürlük hakkı dışında İHAS'ın güvence altına aldığı diğer tüm hak ve özgürlüklerden yararlanmaya devam edeceklerini, talep ettiği gazetenin*

²⁷ Türkçe yayınların kabul edilmesinde eğitim kurulu görevlidir. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik m. 31'e göre, "*f) Kurum kitaplık veya kütüphanesine satın alma, bağış ya da ödünç alma gibi yollarla kazandırılacak yayınların tespitini yapmak.*

g) Kuruma gelen kitabın, kitaplık ya da kütüphaneye kabul edilip edilmemesine karar vermek.

ğ) (Değişik:RG-12/11/2021-31657-CK-4773/13 md.) Kuruma gelen her türlü yayının, kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan nitelikte olup olmadığına karar vermek" eğitim kurulunun görevleri kapsamındadır.

²⁸ Yabancı dilde yayımlanmış gazete ve dergilerin ceza infaz kurumuna kabul edilmesinde Adalet Bakanlığı yetkilidir düzenlemesinin, "*Anayasa'nın 27. maddesi uyarınca yabancı dilde yayımlanmış yayınların ülkeye girmesi ve dağıtımının ancak kanunla düzenlenebileceği, dolayısıyla yabancı dilde yayımlanmış gazete ve dergilerin ceza infaz kurumuna kabul edilmesinde kanunda herhangi bir ölçüt ve çerçeve öngörülmeden bu yetkinin Bakanlığa verilmesinin kanunla düzenleme ve yasama yetkisinin devredilmezliği ilkeleri ile bağdaşmadığı belirtilerek"* Anayasaya aykırılığı ileri sürülmüş, Mahkeme, "*100. 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinin (4) numaralı fıkrasının son cümlesinde yabancı dilde yayımlanmış gazete ve dergilerin ceza infaz kurumuna kabul edilmesinde Bakanlığın yetkili olduğu belirtilmiştir. Kanun'un 62. maddesinin (3) numaralı fıkrasında kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayının hükümlüye verilmeyeceği öngörülme suretiyle Türkçe ve yabancı dilde yayımlanmış bütün yayınları kapsayacak şekilde ceza infaz kurumuna kabul edilebilecek yayınlarla ilgili genel ilkeler belirlenmiştir. Dolayısıyla yabancı dilde yayımlanmış gazete ve dergilerin ceza infaz kurumuna kabul edilmesinde de Kanun'un 62. maddesinin (3) numaralı fıkrasında belirtilen ilkeler uygulanacaktır. Bu bağlamda kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan yabancı dilde yayımlanmış gazete ve dergilerin de ceza infaz kurumuna kabul edilmeyeceği anlaşılmaktadır. 101. Bu itibarla yabancı dilde yayımlanmış gazete ve dergilerin ceza infaz kurumuna kabul edilmesinde Bakanlığın yetkili olduğunu öngören kuralda belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine aykırılık bulunmamaktadır."* şeklinde belirleme yaparak Anayasaya aykırılık görmemiştir: AYM, 14/7/2021, E. 2020/53, K. 2021/55, Resmi Gazete Tarih ve Sayısı: 20/10/2021-31634.

²⁹ Aras, Bahattin. *AİHM Kararları Işığında Hükümlü ve Tutuklu Hakları*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 186.

verilmemesinin başvuranın haber ve bilgi alma hakkını içeren ifade özgürlüğüne bir müdahale niteliğinde olduğunu belirtmiştir³⁰. Kanun koyucu 14/4/2020 tarihinde 7242 sayılı Kanun’la 62. maddenin 4. fıkrasına eklediği hükümlerle yabancı dilde yayımlanmış dergilerden hükümlülerin yararlanıp yararlanamayacağına ilişkin meselelerde keyfiligi engelleyecek bir mekanizma öngörmüş ve söz konusu dergilerin ceza infaz kurumuna alınmasında bir sakınca olup olmadığına ilişkin değerlendirmenin yerel otoritelerce değil, daha geniş imkânlarla sahip olan Adalet Bakanlığınca yapılacağını düzenlemiştir³¹. 5275 sayılı Kanun’un 62. maddesinin 3. fıkrasında yer alan sınırlamaların yabancı yayınlar için de geçerli olduğu belirtilmelidir.

E. Dinî Yayınlar

Hükümlü veya tutukluların yararlanabileceği diğer bir yayın, dinî yaşamları bakımından zorunlu olan kitap ve eserlerdir. Bu eser ve kitaplar CvGTİHK m. 62’de değil, 70. maddede düzenlenmiştir. CvGTİHK m. 70’de, “*hükümlü, ceza infaz kurumunda, mensup bulunduğu dinin ibadetlerini, düzeni bozmayacak ve çalışmayı engellemeyecek biçimde serbestçe yerine getirebilir ve ibadette kullanılan eşyayı, dinî yaşamı bakımından zorunlu olan kitap ve eserleri temin ve bulunduğu yerlerde muhafaza edebilir*” hükmü yer almaktadır. 70. madde eser kavramını kullanarak geniş belirleme yapmış, eser kavramına giren yayınlar dinî yaşam bakımından zorunlu olmak şartıyla madde kapsamına girecektir.

Düzenlemede mensup oldukları din belirlemesi yer almaktadır. Mensup olduğu din belirlemesi, objektif olarak var olan bir dinî ifade etmektedir. Zira AİHM’e yapılan bir başvuruda, infaz kurumu müdürü tarafından başvuran resmî kayıtlara ‘Wicca’ dinine mensup olarak kaydedilmemiştir. Kaydedilmemenin hak ihlali oluşturduğu gerekçesiyle yapılan başvuruda Mahkeme, “*başvurucuya dinini uygulaması yönünde belirli ayrıcalık ve imkan tanınması durumunda söz konusu dinin objektif varlığının mevcut olması gerektiğini belirtmiş ve başvurucunun başvurusunda böyle bir dinin varlığına ilişkin belge yahut olgu ibraz edemediği*” gerekçesiyle Sözleşme’nin 9. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir³². Dolayısıyla hükümlü veya tutuklu mensup olduğu dinin, dinî yaşamı bakımından zorunlu olan kitap ve eserlerini temin edebilecek ve bulunduğu yerde muhafaza edebilecektir. Mensup olduğu din dışındaki kitapları veya eserleri almak istiyorsa bunları 62. maddedeki hükümler çerçevesinde edinebilecektir.

Ders kitaplarında olduğu gibi dinî yayınlar açısından da Kanun’da sayı sınırlaması getirilmemiştir. Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik m. 8’de ise, “*hükümlülerin mensup olduğu dinin kutsal kitabı ile eğitimleri için gerekli ders kitapları hariç olmak üzere oda, koğuş ve eklentilerinde aynı anda bulundurulabilecek süreli veya süresiz yayın sayısı, kurumun fiziki imkânları ve güvenliği göz önünde bulundurularak idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenir*” hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla hükümlü veya tutuklu oda, koğuş ve eklentilerinde aynı anda sayı sınırlaması olmaksızın mensup olduğu dinin kutsal kitabını bulundurulabilecektir. Düzenleme, sadece mensup olduğu dinin kutsal kitabı açısından sayı sınırlaması içermemektedir. Bununla birlikte CvGTİHK m. 70 gereğince hükümlü dinî yaşamı bakımından zorunlu

³⁰ Yüksek, s. 126, 127. Mahkeme sorunu kanunilik ilkesi açısından da incelemiş ve 62. madde düzenlemesinin yayınların resmi dil dışında bir dilde olması sebebiyle tutuklu ve hükümlülere verilmesine kısıtlama getirilebileceği yönünde belirleme içermediği ve gerekçede de talebin 62/3 gereğince reddedildiğine ilişkin belirleme olmaması nedenleriyle yasa ile öngörülme şartını karşılamadığını belirtmiştir. AİHM, tutuklu olan başvuranın talep ettiği Kürtçe gazetenin verilmemesinin, haber ve bilgiye ulaşımın engellenmesi şeklinde müdahale olduğunu, yasa ile öngörülmediğini, dolayısıyla da başvuranın ifade özgürlüğünü ihlal ettiğine karar vermiştir: YÜKSEK, s. 127.

³¹ AYM, *Serdar Güzelçay ve Diğerleri [GK]*, B. No: 2022/66987, T. 21/12/2023, § 55.

³² AİHM, X/Birleşik Krallık Komisyon Kararı, B. No: 7291/75, 04/10/1977, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_9_TUR.

olan kitap ve eserleri bulundurabileceğinden bu nitelikteki eserler bakımından da sayı sınırlaması olmadığını düşünüyoruz. Ceza infaz kurumunda bulundurulacak dinî yayınlar açısından da süre sınırlamasının olmadığını kabul ediyoruz. Zira 70. maddede, hükümlünün dinî yaşamı bakımından zorunlu olan kitap ve eserleri bulunduğu yerlerde muhafaza edebileceği ifade edilerek süre sınırlaması yapılmamıştır.

F. Kütüphanelerdeki Yayınlardan Yararlanma

CvGTİHK'nin 61. maddesi gereğince hükümlüler ve tutuklular kütüphanelerden de yararlanabilmektedirler. Dolayısıyla ceza infaz kurumunda bulunan bu kişiler kütüphanede var olan yayınlardan da yararlanma imkanına sahiptirler. Kütüphanede bulunan yayınlardan yararlanma, CvGTİHK'nin 61. maddesinde ve Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 73. maddesinde düzenlenmiştir. 61. maddeye göre, ceza infaz kurumlarında, kurumun büyüklüğüne göre, kütüphane veya kitaplık oluşturulmaktadır. Kütüphanelerde veya kitaplıklarda, verilen derslere kaynaklık edecek kitapların yanı sıra olanaklar ölçüsünde hükümlülerin boş zamanlarını değerlendirmelerini, okuma alışkanlığı edinmelerini ve kültür bakımından ufuklarını geliştirmelerini sağlayacak kitaplar da bulundurulmaktadır. Dolayısıyla hükümlüye kurum kütüphanesinden ve yayınlardan yararlanma imkânı verilmektedir. Ayrıca, hükümlüler kamu kurum ve kuruluşlarına bağlı kütüphanelerde bulunan yayınlardan da yararlandırılabilirler. Hükümlüler ve tutuklular, ayrıca gezici kitaplıklardan da yararlanabilmektedirler. Genel iyileştirme programı uygulanmayan hükümlüler ise her zaman kütüphaneden yararlanabilmektedirler (Yönetmelik m. 73/6)³³. Ayrıca ceza infaz kurumlarında birer kütüphane veya kitaplık kurulması, bunların kuruluş ve idaresi, donatılması, işleyişi, kütüphane veya kitaplıklardan yararlanma şekilleri ile ilgili bir de Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesi bulunmaktadır. Yönerge'nin 5. maddesine göre “*Hükümlü ve tutukluların boş zamanlarını okuyarak değerlendirmek, eğitim ve iyileştirme çalışmaları ile ulaşılması hedeflenen amaçların gerçekleştirilmesini kolaylaştırmak ve pekiştirmek, ceza infaz kurumunda görevli personel için gerekli eğitim ve iyileştirme çalışmalarında, ihtiyaç duyulan kaynakları hazır hâlde bulundurmaya maksadı ile müdürü bulunan ceza infaz kurumlarında birer kütüphane, diğer ceza infaz kurumlarında ise birer kitaplık kurulur*”. Kurumun kütüphane ve kitaplıklarında ihtiyaç duyulan, süreli ve süresiz yayınlar, Adalet Bakanlığınca kuruma gönderilen ödeneklerden, Adalet Bakanlığınca gönderilen yayınlardan, ceza infaz kurumu idaresine yapılacak bağışlardan, cumhuriyet başsavcılığı bürolarından, hükümlü ve tutukluların bağışlarından sağlanmaktadır (Yönerge m. 7). Diğer Bakanlıklara bağlı kütüphane ve kitaplıklardan da okutulmak üzere ödünç süreli ve süresiz yayınlar alınabilmekte, bakanlıkların gezici kütüphanelerinden, bir ay süre ile ceza infaz kurumu idaresince zimmetle yayın alınabilmektedir (Yönerge m. 9). Kütüphane veya kitaplıklara alınacak veya kabul edilecek yayınların:

- a) İyileştirme ve eğitim programları ile derslere kaynaklık edecek nitelikte olması,
- b) Hükümlü ve tutukluların genel ve mesleki bilgilerini artırıcı nitelikte olması,
- c) Hükümlü ve tutuklulara insan, yurt ve millet sevgisini güçlendirecek nitelikte bulunması,
- d) Hükümlü ve tutukluların manevî kalkınmalarını sağlayacak vasıfları taşıması,

³³ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında Rec (2006) 2 sayılı Tavsiye Kararı'nda(m. 28/5) “*ceza infaz kurumlarında hükümlülerin faydalanması amacıyla eğlendirici ve eğitime yönelik kaynak, kitap ve diğer kitle iletişim araçlarıyla yeterli şekilde donatılan zengin bir kütüphane bulunmalıdır ve mümkün olabildiği ölçüde cezaevi kütüphanesi toplumdaki kütüphane hizmetleriyle işbirliği yapılarak düzenlenmelidir*” şeklinde hükmü, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında REC (89) 12 sayılı Tavsiye Kararı'nda ise “*hükümlülerin en az haftada bir kez iyi şartlara haiz kütüphaneye girebilmeleri*” belirlemesi yer almaktadır.

e) Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılaplarına uygun olması,

f) Hükümlü ve tutukluların boş zamanlarını değerlendirmelerini, okuma alışkanlığı edinmelerini ve kültür bakımından ufuklarını geliştirmelerini sağlayacak nitelikte olması gerekir (Yönerge m. 12). Oda veya koğuşta okunmak üzere, kütüphane ve kitaplıklarda bulunan süreli ve süresiz yayınlar, hükümlü ve tutuklulara zimmetle verilmektedir. Verilecek yayın sayısı, kütüphane ve kitaplık hizmetlerini aksatmayacak, oda veya koğuş düzenini bozmayacak şekilde, oda veya koğuştaki hükümlü ve tutuklu mevcudu ile kütüphane veya kitaplıkta bulunan yayın sayısı dikkate alınarak eğitim kurulu kararıyla belirlenmektedir. Verilen yayınlar, en çok onbeşinci günün sonunda kütüphane veya kitaplığa iade edilmektedir. Bu sürenin bitiminde, sürenin uzatılmasını isteyenlere; yayın adedine, yayına gösterilen ilgiye ve faydalanma maksadına göre kütüphane veya kitaplık sorumlusu tarafından ek süre verilebilmektedir.

Kütüphane ve kitaplıklardan alınacak yayın sayısına ilişkin sınırlama Kanun'un 61. maddesinde bulunmamaktadır. Ancak Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesi m. 30'da (fıkra 2'de) kütüphane ve kitaplıklardan alınacak yayınların sayısına ilişkin düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemeye göre, hükümlü ve tutukluya verilecek yayın sayısı, kütüphane ve kitaplık hizmetlerini aksatmayacak, oda veya koğuş düzenini bozmayacak şekilde, oda veya koğuştaki hükümlü ve tutuklu mevcudu ile kütüphane veya kitaplıkta bulunan yayın sayısı dikkate alınarak eğitim kurulu kararıyla belirlenecektir. Dolayısıyla düzenlemede belirtilen şartlara ve ölçülük ilkesine uygun olmak şartıyla eğitim kurulu kararıyla belirlenecek sayı çerçevesinde hükümlü veya tutuklular kütüphane ve kitaplıklardan yararlanabileceklerdir. Bu düzenlemenin kanunilik ilkesine aykırı olduğu düşünülebilirse de CvGTİHK m. 62 gereğince kanunilik ilkesinin sağlandığı söylenebilir. Zira kütüphanedeki yayınlar, 62. madde kapsamına giren yayınlardan olduğundan kurum düzeni açısından sınırlama getirilebilecektir.

G. Kargo Yoluyla veya Ziyaretçilerin Getirdiği Yayınlar

CvGTİHK'nin 62. maddesinde, tutuklu ve hükümlülere kargo yoluyla gelen ya da ziyaretçileri aracılığıyla getirilen süreli ya da süresiz yayınların (ders kitapları hariç) ceza infaz kurumlarına kabul edilmesi düzenlenmemiştir. Anayasa Mahkemesi *İbrahim Kaptan (2)*³⁴ ve *H.Y. kararlarında*³⁵ 5275

³⁴ "33. Somut olayda başvuru, hükümlü ve tutuklulara kargo yoluyla ya da ziyaretçileri aracılığıyla getirilen süreli ya da süresiz yayınların tümünün kategorik olarak kuruma kabul edilmemesini şikâyet etmiştir. Adalet Bakanlığı verilerine göre 2018 yılının Mayıs ayı itibarıyla ceza infaz kurumlarında yaklaşık 245.000 hükümlü ve tutuklu bulunmaktadır. Bu kişilerin tümüne gönderilen yayınları yukarıda belirtilen ilkeler uyarınca (bkz. § 32) incelenerek mahpuslara verilmesini istemenin ceza infaz kurumu idareleri üzerinde kurum düzeni ve güvenliği ile suç işlenmesinin önlenmesi görevlerini layıkıyla yerine getirmelerine engel olacak derecede yükümlülük oluşturulmasına yol açabileceği açıktır. Nitekim Kurulun 27/12/2016 tarihli kararında da terör örgütü mensuplarının haberleşmelerinin, emir ve talimat göndermelerinin önlenmesi amaçlarından bahsedilmektedir. 34. Bununla birlikte söz konusu uygulama nedeniyle başvurunun bilgiye ulaşmasının ve dolayısıyla ifade özgürlüğünün adil olmayan bir şekilde kısıtlandığından da bahsedilemez. Başvurucunun emanet hesabına ücretinin yatırılması hâlinde İnfaz Kurumu idaresi aracılığıyla süreli ve süresiz yayın talep etme hakkı olduğu gibi İnfaz Kurumu kütüphanesinden yararlanma hakkı da bulunmaktadır. Başvurucunun şikâyetinin somut bir yayına veya bilgiye erişememesine ilişkin olmadığı hatırlanmalıdır. Başvurucu; ücreti yatırılarak yayın talep etme sisteminin düzgün işletilmediğinden, İnfaz Kurumu kütüphanesinin yetersiz olduğundan ya da belirli bir haber veya düşünceye erişiminin sağlanması için devletin sahip olduğu pozitif yükümlülükleri yerine getirmediğinden şikâyetçi olmamıştır. Dolayısıyla somut olayda Anayasa Mahkemesi İnfaz Kurumunun, kurum güvenliği ve suç işlenmesinin önlenmesi amacına yönelik şikâyet konusu uygulamasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve orantısız da olmadığı kanaatine ulaşmıştır", AYM, *İbrahim Kaptan (2)*, B. No: 2017/30723, T. 12/09/2018, §§ 33, 34.

³⁵ Başvuruya konu olan olayda, başvurucuya ziyaretçisi tarafından "Pİ", "Fİ" ve "Çİ" adlarını taşıyan üç adet kitap getirilmiştir. Söz konusu kitapları inceleyen Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu Başkanlığı (Eğitim Kurulu) 12/4/2018 tarihinde, kitapların müstahcen içerik barındırdığı gerekçesiyle başvurucuya verilmemesine ve emanete alınmasına karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi bu olayla ilgili olarak, başvuru konusu kitapların ziyaretçi aracılığıyla getirildiği dikkate alındığında *İbrahim Kaptan (2)* kararında varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir

sayılı Kanun'un tutuklu ve hükümlülere kargo yoluyla gelen ya da ziyaretçilerinin getirdiği süreli ya da süresiz yayınların (ders kitapları hariç) teslimini öngörmediğini, bu nedenle de yayınların hükümlülere bu şekilde temin edilemeyeceğini kabul etmiştir³⁶. Ancak Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumu idarelerinin tutuklu ve hükümlülerin eğitim hakkı kapsamında ders kitabı mahiyetinde olduğunu tespit ettikleri yayınları -yakınları tarafından getirilmiş ya da posta yoluyla gönderilmiş olsa dahi- 62. maddenin 3. fıkrası yönünden yapılacak bir değerlendirme sonucunda da sakıncalı bulunmaması hâlinde başvuruculara teslim etme yükümlülükleri bulunduğu kanaatindedir³⁷. Anayasa Mahkemesi'nin bu kararları sonucunda, 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanun'la CvGTİHK'nin 69. maddesi yeniden düzenlenmiş ve kargo yoluyla gelen ya da ziyaretçileri aracılığıyla getirilen süreli ya da süresiz yayınların hediye kapsamında hükümlüye (ve tutukluya) verilmesi kabul edilmiştir. Bu düzenleme gereğince hükümlü ve tutuklular, iki ayda bir gönderilen (Ocak, Mart, Mayıs, Temmuz, Eylül, Kasım aylarının ilk haftasında) kitaplar kargo yoluyla gelse ya da ziyaretçileri tarafından getirilse dahi kabul etme hakkına sahip olmuş; böylelikle kargo yoluyla veya ziyaretçi aracılığıyla gelen kitaplara ulaşma, yayınlardan yararlanma yöntemleri arasına girmiştir³⁸. Ayrıca dinî bayram, yılbaşı (her yıl 31 Aralık günü yılbaşı sayılarak) veya kendi doğum günlerinde hükümlü veya tutuklular hediye olarak gönderilen kitabı kabul etme hakkına sahiptir. Ancak Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik m. 77'ye göre kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlüler yayınlardan hediye olarak sadece kitap kabul edebileceklerdir. Düzenleme gereğince gazete veya dergilerin hediye olarak kabul edilmesi söz konusu değildir. Gazete ve dergiler ya satın alınabilecek veya kurum tarafından dağıtılabilecektir. Ancak kurum tarafından denetlenmek şartıyla gazete ve dergilerin de verilmesinin mümkün olması gerekir. Açık kurumlar ile çocuk eğitim evlerinde barındırılan hükümlülere verilebilecek ya da gönderilecek hediyelerin cins ve miktarı ile hediye zamanları, bahsedilen kurumların idare ve gözlem kurulu tarafından belirleneceğinden, kapalı kurumlara ilişkin sınırlandırma açık ceza infaz kurumları için geçerli olmadığından idare ve gözlem kurulu tarafından kabul edilmek şartıyla gazete ve dergiler de açık ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülere verilebilecektir. Çocuk ve altmış beş yaşını tamamlamış hükümlüler ile beraberinde çocuğu bulunan kadın hükümlüler, idare ve gözlem kurulu tarafından alınacak karar doğrultusunda belirtilen zaman dilimi dışında da kurumlara girmesi yasak olmayan, kurum ve kişi güvenliği ile genel

durumun bulunmadığını, İdare ve derece mahkemelerince ortaya konan gerekçe her ne olursa olsun -başvuru konusu kitaplara mevcut yöntemlerden biri ile erişilemediği de iddia edilmediğine göre- başvuruya konu kitapların teslim edilmemesi şeklinde başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin bir ihlal teşkil etmediğinin açık olduğu sonucuna ulaşıldığını belirtmiştir: AYM, H.Y., B. No: 2018/22011, T. 27/07/2022, § 22.

³⁶ AYM, *Serdar Güzelçay ve Diğerleri [GK]*, B. No: 2022/66987, T. 21/12/2023, § 36. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün (Genel Müdürlük) 16/11/2016 tarihli ve 3196/131111 esas sayılı yazısında da, 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 62. maddesi uyarınca ceza infaz kurumlarında terör suçundan tutuklu ve hükümlü olarak bulunanlara, öğretimine devam edenlere gelen ders kitapları hariç kargo yoluyla ya da yakınları aracılığıyla gelen hiçbir dokümanın teslim edilmemesi gerektiği belirtilmiştir. Söz konusu yazıda, talep edilen hukuki mevzuatın ve kurum kütüphanesinde bulunmayan yayınların ise -ücretleri tutuklu ve hükümlülerin emanet para hesabından karşılanması koşuluyla- ceza infaz kurumu aracılığıyla temin edilebileceği ifade edilmiştir. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu da 27/12/2016 tarihinde bu yazı doğrultusunda kurumda terör suçundan tutuklu ve hükümlü olarak bulunanlara, öğretimine devam edenlere gelen ders kitapları hariç kargo yoluyla ya da yakınları aracılığıyla gelen hiçbir dokümanın teslim edilmemesine karar vermiştir. Kurul kararında; örgütsel faaliyetlerinin engellenebilmesi, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirilmesi ile bunlara emir ve talimat verilmesinin önüne geçilebilmesi ve kurumda herhangi bir güvenlik zafiyeti yaşanmaması gerekçelerine de yer vermiştir. Kararda, 5275 sayılı Kanun'un 61. maddesi uyarınca ihtiyacın kurum bünyesindeki kütüphaneden giderilebileceği belirtilmiştir.: AYM, *Erdoğan Kardeşler*, B. No: 2018/15777, 7/4/2021, §§ 10, 11.

³⁷ AYM, *Mahmut Sinan Abit*, B. No: 2017/19431, T. 20/03/2019, § 34.

³⁸ AYM, *Serdar Güzelçay ve Diğerleri [GK]*, B. No: 2022/66987, T. 21/12/2023, § 37.

sağlığı tehlikeye düşürmeyen nitelikteki eşyayı hediye olarak alabilmektedirler (CvGTİHK m. 77)³⁹. Sayı ve süre açısından daha önce yapılan değerlendirmeler geçerlidir.

H. Hükümlülerin Kendi Aralarında Kitap Alışverişi

Hükümlülerin kendi aralarında kitap alışverişinin yapıp yapılmayacağına ilişkin bir düzenleme 62. maddede bulunmamaktadır. Doktrindeki bazı yazarlara⁴⁰ ve Yargıtay'a⁴¹ göre hükümlülerin kendi

³⁹ “Dışarıdan gönderilen hediyeleri kabul etme hakkı

MADDE 77- (Değişik:RG-12/11/2021-31657-CK-4773/30 md.)

(1) Kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlü Ocak, Mart, Mayıs, Temmuz, Eylül, Kasım aylarının ilk haftasında ve dinî bayramlarda, her yıl 31 Aralık günü yılbaşı sayılarak yılbaşında veya kendi doğum günlerinde dışarıdan gönderilen ve kurum güvenliği ve kişilerin sağlığı için tehlikeli olmayan bir hediyeyi kabul etme hakkına sahiptir.

(2) Hediye kabulüne ilişkin aşağıdaki esaslar uygulanır:

a) Hükümlü, hediye olarak ancak kitap veya giyim eşyası kabul edebilir. Hediye olarak kitabın ücreti de gönderilebilir, bu durumda kitap, kurum kantini aracılığıyla temin edilir.

b) Hediye, ziyaretçi tarafından verilebileceği gibi posta veya kargo yolu ile de gönderilebilir.

c) Bir hükümlü, aynı tarih için bir kez hediye kabul edebilir.

ç) Gönderilen eşya, güvenlik ve hijyen kontrolünden geçirilir.

d) Kurumlarda bu amaçla “Hediye Kayıt Defteri” tutulur. Bu defterde;

1) Hediye olarak gönderilen eşyanın nitelikleri ve miktarı,

2) Hediyein kuruma gönderiliş, geliş ve hükümlüye teslim tarihleri,

3) Hediyei gönderenin, alıcının veya getirenin kimlik bilgileri, posta veya kargo yoluyla gelmediyse getirenin imzası,

4) Hediyein hükümlü tarafından teslim alındığına ve teslim edildiğine dair hükümlü ve görevli memurun imzası, bulunur ve hediye işlemlerine ilişkin gerekli diğer kayıtlar tutulur.

(3) Kişi, kurum veya kuruluşlar tarafından hükümlülere dağıtılmak üzere dışarıdan toplu olarak getirilen veya gönderilen eşya hakkında 143 üncü madde uygulanır.

(4) Çocuk ve altmış beş yaşını tamamlamış hükümlüler ile beraberinde çocuğu bulunan kadın hükümlülere, idare ve gözlem kurulu tarafından alınacak karar doğrultusunda, belirtilen zaman dilimi dışında ve kurumlara girmesi yasak olmayan, kurum ve kişi güvenliği ile genel sağlığı tehlikeye düşürmeyen nitelikteki eşya hediye olarak verilebilir, idare ve gözlem kurulu bu kişiler bakımından zaman kısıtlamasını kaldırabilir.

(5) Kurumda anasıyla birlikte kalan çocuklara; kurum güvenliğini tehlikeye sokmayan ve çocuk gelişimine uygun olan oyuncak veya diğer eşya ile sağlıklı gıda maddesi hediye olarak her zaman gönderilebilir.

(6) Hediye edilecek eşyanın tahmini değeri hükümlülerin haftalık olarak yapabilecekleri harcama limitinden fazla olamaz.

(7) Açık kurumlar ile çocuk eğitim evlerinde barındırılan hükümlülere verilebilecek ya da gönderilecek hediyelerin cins ve miktarı ile hediye zamanları, bahsedilen kurumların idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenir.

(8) Hediyein hükümlüye tesliminde Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik ve Kurum İç Yönergesi'nde belirtilen usul ve esaslar dikkate alınır.

(9) Kurumlar internet sayfalarında, hediye göndermeye ilişkin kuralları ve kısıtlamaları duyururlar. Hükümlüler de bu hususlarda bilgilendirilir”.

⁴⁰ ARTUK, Mehmet Emin/ALŞAHİN, Mehmet Emin: “Hükümlünün Hakları”, Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer Armağanı, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, İstanbul 2008, s. 451.

⁴¹ “Kocaeli 1 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu Başkanlığının hükümlüler arasında kitap alışverişi taleplerinin reddine dair 28.09.2006 tarihli ve 40 sayılı kararına PKK-KONGRA-GEL örgütü mensubu olan tutuklu ve hükümlüler, şikayeti üzerine, Tüzüğün 92. maddesinde yasaklayıcı bir hüküm bulunmadığından anılan işlemin iptaline dair, Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesinin (İnfaz Hâkimliği) 02.10.2006 tarihli ve 2006/261-262 sayılı kararına itirazın reddine ilişkin, Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 06.10.2006 tarihli ve 2006/809 sayılı kararının; 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un “Kütüphaneden yararlanma” başlıklı 61. maddesi ile “Süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı” başlıklı 62. maddesinde hükümlülerin kütüphane ve kitaplıklardan ne şekilde yararlanabilecekleri gösterilmiş olup, yine 20.03.2006 tarihli ve 2006/10218 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilerek 06.04.2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz

aralarında kitap alışverişinde bulunmalarının ceza infaz kurumunun emniyetini tehlikeye düşürme ihtimali bulunduğu reddedilmesi uygundur. Ancak doktrindeki bazı yazarlara göre ise açıkça yasaklanmamış olan kitap alışverişinin serbest olduğunun kabul edilmesi gerekir⁴². Kanundaki boşlukların hükümlünün temel haklarının aleyhine yorumlanmaması, bir hükümlü tarafından okunabilen bir kitabın diğer hükümlülerden kaçırılmaması gerektiği, aksine uygulamanın ifade özgürlüğüne müdahale teşkil edeceği belirtilmektedir⁴³.

Kanaatimizce de hükümlülerin kendi aralarında kitap alışverişine izin verilmelidir. Ceza infaz kurumunda bulundurulması yasak olmayan bir yayın kontrol edilmek suretiyle hükümlüler kendi aralarında kitap alışverişini yapabilmelidir.

III. Yararlanılamayacak Yayınlar

A. Genel Olarak

Ceza infaz kurumunda bulunmanın bazı zorunlulukları ile infaz kurumlarının sahip oldukları imkânlar, hükümlü ve tutukluların yayınlara erişmelerinde doğal olarak bazı sınırlamalar doğurmaktadır. Ancak bu doğal sınırların dışında kanundan kaynaklanan sınırlamalar da bulunmaktadır. Anayasa m. 13 gereğince, temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceğinden CvGTİHK'nin 62. maddesinde her yayının hükümlüye ve tutukluya verilmesi kabul edilmemiş, bazı sınırlamalar getirilmiştir. Zira cezanın, infaz hukukunun amacına uygun olarak infaz edilebilmesi, başka bir ifadeyle hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenlerin güçlendirilmesi, toplumun suça karşı korunması, hükümlünün iyileştirilmesi amacının gerçekleştirilmesi, kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumun kolaylaştırılması amacıyla her yayının hükümlüye verilmesi amaca uygunluk taşımayacaktır. CvGTİHK m. 3'te de, ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amacın öncelikle genel ve özel önlemeyi sağlamanın, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmenin, toplumu suça karşı korumanın, hükümlünün yeniden sosyalleşmesini teşvik etmenin, üretken ve kanunlara, nizamla ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmanın olduğu hükme bağlanmıştır. Ayrıca sınırlama olmadan her yayının ceza infaz kurumuna kabul edilmesi hâlinde ceza infaz kurumunda düzenin, disiplinin ve güvenliğin sağlanmasında, diğer bir ifadeyle ceza infaz kurumunda kamu düzeninin sağlanmasında güçlükler yaşanabilecektir⁴⁴. Dolayısıyla her yayının hükümlü ve tutukluya

Kurumlarının Yönetimi İle Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 86 ve 87. maddelerinde Kanun'a paralel düzenlemelere yer verildiği, hükümlülerin kendi aralarında kitap alışverişini yapabileceklerine dair bir düzenleme bulunmadığı gibi, terör ve organize suç örgütü üyelerinin bulunduğu yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında örgütsel bağların devam ettirilmemesi, güçlendirilmemesi ve yönetici konumundaki hükümlü ve tutukluların alt kademedeki örgüt üyeleri ile ilişkilerinin kesilmesi hususlarında idarenin bir kısım tedbirler almasının kurum içi disiplin kurallarına riayet edilmesini temin bakımından önemli olduğu gözetilmeden, itirazın kabulü yerine yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 309. maddesi uyarınca anılan kararın bozulması lüzumu Yüksek Adalet Bakanlığının 20.12.2006 gün ve 60662 sayılı Kanun yararına bozma talebine dayanılarak Yargıtay C. Başsavcılığının 19.01.2007 gün ve 2006/323489 sayılı tebliğnamesi ile daireye ihbar ve dava evrakı tevdi kılınmakla dosya incelenerek gereği düşünüldü: Kanun yararına bozma talebine atfen düzenlenen tebliğnamedeki bozma isteği incelenen dosya kapsamına nazaran yerinde görüldüğünden, Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 6.10.2006 tarih ve 2006/809 D. İş sayılı kararının CMUK. nun 309. maddesi uyarınca (BOZULMASINA), müteakip işlemlerin mahallinde yapılmasına, dosyanın gereği için Yargıtay C. Başsavcılığına (TEVDİİNE), oybirliği ile karar verildi", Yargıtay, 9. CD, 21.02.2007, E. 2007/931, K. 2007/1289.

⁴² Özbek, s. 177; Aras, s. 184.

⁴³ Aras, s. 184.

⁴⁴ AYM, 14/7/2021, E. 2020/53, K. 2021/55, R. G. Tarih ve Sayı: 20/10/2021-31634, §§ 107, 109.

verilmesi kabul edilmemiş, sınırlama getirilmiştir.

B. Mahkemelerce Yasaklanmış Yayınlar

Hükümlü ve tutukluların yararlanamayacağı yayınlardan ilki mahkemelerce yasaklanmış yayınlardır. CvGTİHK m. 62 gereğince hükümlü ve tutukluların mahkemelerce yasaklanmamış süreli ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkı bulunmaktadır. Yasaklanmış yayınlardan hükümlü ve tutuklular yararlanamayacaktır. Anayasa'nın 28. maddesine göre (5. fıkraya göre), süreli veya süresiz yayınlar, kanunun gösterdiği suçların soruşturma veya kovuşturmasına geçilmiş olması hâllerinde kararıyla; Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli güvenliğinin, kamu düzeninin, genel ahlakın korunması ve suçların önlenmesi bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde de kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle toplatılabilir. Toplatma kararı veren yetkili merci, bu kararı en geç yirmidört saat içinde yetkili hâkime bildirir; hâkim bu kararı en geç kırksekiz saat içinde onaylamazsa, toplatma kararı hükümsüz sayılır. Süreli veya süresiz yayınların suç soruşturma veya kovuşturması sebebiyle zapt ve müsaderesinde genel hükümler uygulanır (6. fıkra). Türkiye'de yayımlanan süreli yayınlar, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Cumhuriyetin temel ilkelerine, milli güvenliğe ve genel ahlaka aykırı yayınlardan mahkum olma hâlinde, mahkeme kararıyla geçici olarak kapatılabilir. Kapatılan süreli yayının açıkça devamı niteliğini taşıyan her türlü yayın yasaktır; bunlar hâkim kararıyla toplatılır (7. fıkra). Basın Kanunu'nun 25. maddesine göre ise, soruşturma için sübut vasıtası olarak her türlü basılmış eserin en fazla üç adedine Cumhuriyet savcısı, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde de kolluk el koyabilmektedir. Soruşturma veya kovuşturmanın başlatılmış olması şartıyla 25.7.1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun'da, Anayasa'nın 174. maddesinde yer alan inkılap kanunlarında⁴⁵, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 146. maddesinin ikinci fıkrasında (anayasayı ihlal suçu), 153. maddesinin birinci ve dördüncü fıkralarında (Askerleri itaatsizliğe teşvik etme suçu), 155. maddesinde (halkı askerlikten soğutma suçu), 311. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında (suçu işlemeye tahrik suçu), 312. maddesinin ikinci ve dördüncü fıkralarında (halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçu) , 312/a maddesinde (halk arasında korku ve panik yaymak amacıyla alenen tehdit suçu) ve 12.4.1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinin ikinci ve beşinci fıkralarında öngörülen suçlarla (terör örgütünün; cebir, şiddet ve tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek veya bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapma suçu) ilgili olarak basılmış eserlerin tamamına hâkim kararıyla el konulabilmektedir. Hangi dilde olursa olsun Türkiye dışında basılan süreli veya süresiz yayın ve gazetelerin yukarıda belirtilen suçları içerdiklerine dair kuvvetli delil bulunması hâlinde, bunların Türkiye'de dağıtılması veya satışa sunulması, Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine sulh ceza hâkiminin kararı ile yasaklanabilmektedir. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet Başsavcılığının kararı yeterlidir. Bu karar en geç yirmidört saat içinde hâkimin onayına sunulur. Kırksekiz saat içinde hâkim tarafından onaylanmaması hâlinde Cumhuriyet Başsavcılığının kararı hükümsüz kalır (fıkra 1, 2, 3).

Anayasa Mahkemesi tarafından, hakkında toplatma kararı bulunan bir yayının veya bu yayınlardan alıntı içeren dokümanların hükümlüye verilmemesi şeklindeki bir müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğu kabul edilmektedir. Mahkeme, bireylerin ifade özgürlüğüne toplatma ve elkoyma kararlarıyla müdahalede bulunulan hâllerde, mevcut olan zorunlu toplumsal ihtiyacın özellikle

⁴⁵ İnkılap kanunlarından eğitim ve öğretimde birliği koruyan "Kanuna aykırı eğitim kurumu" başlıklı TCK m. 263 (17/4/2013 tarihli 6460 sayılı Kanun'la) ile şapka ve Türk harflerini koruyan "Şapka ve Türk harfleri" başlıklı TCK m. 222 (2/3/2014 tarihli 6529 sayılı Kanun'la) yürürlükten kaldırılmıştır. "Birden çok evlilik, hileli evlenme, dinsel tören" başlıklı TCK m.230'un 5. ve 6. fıkraları ise, Anayasa Mahkemesi'nin 27.05.2015 tarihli, 2014/36 E. ve 2015/51 K. sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Bkz.: ŞEN, Ersan: "Basılmış Eserlere Elkoyma", <https://www.hukukihaber.net/basilmis-esere-elkoyma> (Erişim Tarihi 12.03.2024).

terörle mücadelenin söz konusu olduğu durumlarda tutuklu ve hükümlüler yönünden de mevcut olduğunu, hakkında toplatma kararı bulunan yayınların ya da bu yayınlardan alıntı içeren dokümanların tutuklu ve hükümlülere verilmemesi şeklindeki müdahalenin ceza infaz kurumunun güvenliği, düzeni ve disiplininin sağlanması ile mahkûmun ıslahı amaçlarının gerçekleştirilmesi için gerekli olmadığından bahsedilemeyeceğini ifade etmektedir⁴⁶. Toplatma kararı bulunan yayınlardan alıntılar içeren yayınların sakıncalı olduğu değerlendirilen bölümlerin ilgili yayından ayrılması ve geri kalan kısmın mahpusa verilmesi mümkünse bunun yapılması gerekmektedir. Sakıncalı kısımların yayından ayrılmasının mümkün olmadığı veya bu kısımlar çıkarıldığında geri kalan bölümün bir önemini kalmadığı hâllerde yayının tümünün hükümlü ve tutukluya verilmemesi yoluna gidilebilecektir. Ancak bu hâlde özel durumun ilgili kararda gerekçelendirilmesi gerekmektedir. Hakkında toplatma kararı bulunan yayından bir başka yayının sadece faydalandığının tespit edilmiş olmasının demokratik toplum gereklerine uygunluk yönünden yeterli bir gerekçe olarak görülemeyeceği kabul edilmektedir⁴⁷.

C. *CvGTİHK'nin 62. maddesinin 3. fıkrasındaki Yayınlar*

Hükümlü ve tutukluların yararlanamayacağı yayınlardan diğeri, 7242 sayılı Kanun'la değişik 62. maddenin 3. fıkrasında düzenlenmiştir. 3. fıkra göre, kurum disiplini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmeyecektir. Bu düzenlemeye göre, eğer süreli veya süresiz yayın kurum disiplini, düzenini veya güvenliğini bozacak nitelikteyse ya da tehlikeye düşürecekse, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıracaksa yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsıyorsa hükümlü ve tutukluya verilmesi söz konusu değildir. Kurum disiplini, ceza infaz kurumunun düzenli ve planlı bir şekilde işlenmesini ifade etmektedir. Kurum güvenliği kavramı, kişilerin ceza infaz kurumunda herhangi bir saldırıya, zorlamaya, itilip kakılmaya, kazaya ve engellemeye uğramadan yaşamalarını, bir arada bulunmalarını, bunun için endişe duymamalarını ifade etmektedir⁴⁸. Kurum düzeni ise, ceza infaz kurumu idaresinin korumak ve sağlamakla görevli olduğu düzeni ifade etmektedir⁴⁹. Müstehcen yayın ise, şehvet hissine yönelik,

⁴⁶ AYM, *Recep Bekik ve Diğerleri*, B. No: 2016/12936, T. 27/03/2019, § 41.

⁴⁷ AYM, *Sinan İyit*, B. No: 2013/1495, T. 30/11/2017, § 56, 58. Anayasa Mahkemesi *İbrahim Bilmez* başvurusunda da hakkında herhangi bir yasaklama kararı olmayan herkesin erişebileceği bir derginin, PKK terör örgütü lideri Öcalan'ın ceza infaz kurumuna girdikten sonra yazmış olduğu eserden alıntılara yer vermesi nedeniyle adı geçeni ve terör örgütünü öven ve meşru göstererek kurumun güvenliğini tehlikeye soktuğundan bahisle eğitim kurulunca yasaklanarak hükümlünün erişimine izin verilmemesinde; "*Başvuruya konu olayda, "cezaevi güvenliği" başlığı altında somutlaşmış olan "kamu düzeninin korunması" meşru amacı çerçevesinde, başvuruçunun Dergiye erişimi engellenmiştir. Gerçekten, Derginin 72 ilâ 77. sayfalarındaki makale incelendiğinde, yazarın, terör örgütünün yürüttüğü şiddet içeren silahlı faaliyetlerini, "Kürt Özgürlük Hareketi" olarak nitelendirdiği, bu kapsamda yapılan silahlı şiddet eylemlerini meşrulaştıran ifadeler kullandığı ve terör örgütünün toplumun değişik tabakalarını hedef alan illegal yapılanmalarını övdüğü anlaşılmaktadır*" belirlemesi yapmakla beraber hak ihlali kararı vermiştir. Zira, "*tüm bunlara rağmen, Ceza İnfaz Kurumunun iç güvenliğinden sorumlu kamu otoritesinin bir parçası olan Eğitim Kurulunun müdahale oluşturan kararının gerekçesinden, Derginin başvuruçuya ulaştırılmasına izin verilmesinin, Kurum güvenliği bakımından ne tür somut risk ve tehlikeler taşıdığı anlaşılamamaktadır. Bu bağlamda, anılan kararda dayanılan, Dergide Abdullah Öcalan'ın kitaplarından alıntılar yapılması (kıyasen bkz. B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 101), adı geçeni ve terör örgütünü övücü, meşrulaştırıcı ifade ve yorumlara yer verilmesi olarak ifade edilen gerekçelerin, "cezaevi güvenliği" bağlamında "ilgili ve yeterli" olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla, Dergiye erişiminin engellenmesi suretiyle başvuruçunun haber veya fikirlere ulaşma hakkına getirilen kısıtlamanın, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve hedeflenen meşru amaçlarla orantılı olduğu kanaatine ulaşılamamıştır*" gerekçesiyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir: AYM, *İbrahim Bilmez*, B. No: 2013/434, T. 26/02/2015, §§ 84, 85.

⁴⁸ Kamu güvenliği kavramı için bkz.: Güneş, Mehmet: "*Kamu Özgürlüklerinin Sınırlandırılmasında Kamu Güvenliği Gerekçesinin Hukukiliği*", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2019, C. 27, S. 3, s. 444.

⁴⁹ İdare Hukukunda Kamu Düzeni Kavramı, <http://dspace.marmara.edu.tr/handle/11424/21510?locale-attribute=fr>

şehvet hissini tahrik, ar ve haya duygusunu tahrik eden yayınlardır⁵⁰. Bir eserin müstehcen nitelikte sayılması için üç unsurun bir arada bulunması gerektiği belirtilmektedir. Birincisi eserin bütünüyle veya önemli ölçüde cinsel dürtüleri tahrik amacına yönelik olması, ikincisi insanın kişi olmaktan çıkarıp obje hâline getirmesi, üçüncüsü ise cinsel hareketlerin kaba, saygısız, estetikten uzak, rahatsız edici, bıktırıcı ve kışkırtıcı nitelikte anlatılmasıdır⁵¹. Hükümlü ve tutukluların yararlanamayacağı yayınlara örnek olarak, ceza infaz kurumunda bulundurulacak yayın sayısı kurum düzenini bozacak nitelikte olduğunda sınırlama getirilebilmesi verilebilir. Yine ayrımcılık, nefret içeren, şiddeti özendirilen veya teşvik eden, müstehcen içeriğe sahip yayınlar hükümlü ve tutukluya verilemeyecektir. Hükümlü ve tutukluları paniğe düşürecek, örgütsel haberleşmelere aracılık eden, tehdit ve hakaret içeren yayınlar verilmeyecektir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin m. 10/2'de, “görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir” şeklinde sınırlama nedenleri sayılmıştır. Sözleşmede ifade özgürlüğünün sınırlanma nedeni olarak diğer nedenlerin yanı sıra sağlık ve ahlakın korunmasına da (arasına veya bağlacı koyularak) yer verilmiştir⁵². Anayasa'nın 26. maddesinin 2. fıkrası ise, “Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir” hükmünü taşımaktadır. Ancak Anayasa'nın 26. maddesinde ifade özgürlüğünün sınırlanması nedeni olarak genel ahlak, dolayısıyla da müstehcenlik kavramı yer almamaktadır⁵³. Bu anlamda Anayasa'nın 26. maddesinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesine göre nispeten daha özgürlükçü olduğu, buna karşın uygulamada tam tersi yönde kararlar verildiği ifade edilmektedir⁵⁴. Kanun koyucu uygulamada da sorun olan müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan yayın kavramına 62. maddede yer vermiştir. Anayasa Mahkemesi ise, müstehcen kavramıyla ilgili doktrinde birçok tanıma yer verildiğini, müstehcenlik kavramına yönelik bu

⁵⁰ AYM, 14/7/2021, E. 2020/53, K. 2021/55, R. G. Tarih ve Sayı: 20/10/2021-31634. Doktrinde müstehcenlik, “toplumun sahip olduğu ortak edep (ar ve haya) duygularının, edep törelerinin ihlali, incitilmesi ve her ne suretle olursa olsun edep ve ahlak temizliğine saldırı niteliği taşıyan söz ve/veya davranışlar” olarak tanımlanmaktadır. Bkz.: Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar. *Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler*, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 868.

⁵¹ Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 870.

⁵² Düzenlemenin özellikle genel ahlakın korunması amacıyla müstehcenliğe getirilen sınırlamalar bakımından, ifade özgürlüğü ile devletin genel ahlakın korunması yükümlüğünden hangisine öncelik verilmesi gerektiği konusunda bazı sorunlara neden olduğu belirtilmektedir. Bu sorun daha çok müstehcen yayın ve eserlere ilişkin davalarda görülmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ahlakın korunması sebebinin yorumlanmasında uluslararası yargıçtan daha iyi durumda olduklarını belirttiği yerel mahkemelere geniş takdir hakkı tanınması nedeniyle ciddi hak kayıplarına yol açtığı belirtilmektedir. Mahkemenin ifade özgürlüğü lehine ve aleyhine farklı kararları bulunmaktadır. Tüm bunlar için bkz.: Topaç, Tahir Hami/ Gürühan, Caner/Aygün. Aydın, “Bilimsel, Sanatsal ve Edebi Değer Taşıyan Eserlerde Müstehcenliğin İfade Özgürlüğü Bakımından Değerlendirilmesi”, *TAAD*, 2016, Y. 7, S. 25, s. 155-158.

⁵³ Düzenlemede yer almamasının nedeninin özel hayatın gizliliği, basın hürriyeti, kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı, dernek kurma hürriyeti, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ve sendika kurma hakkı gibi hak ve özgürlüklerin Anayasada ayrıca düzenlenmesi nedeniyle ifade özgürlüğü açısından düşünülmediği belirtilmektedir: Topaç/Gürühan/Aygün, s. 157.

⁵⁴ Topaç/Gürühan/Aygün, s. 157.

tanımlarda, şehvet hissine yönelik, şehvet hissini tahrik, ar ve haya duygusunu tahrik eden gibi bazı unsurların ortak olarak bulunduğunu, müstehcenlik kavramına zaman içinde doktrin, uygulama ve yargı kararlarıyla içerik ve anlam kazandırıldığını belirterek Anayasa'ya aykırılık görmemiştir⁵⁵. Fıkra, 7242 sayılı Kanun'la yeniden düzenlenmiş ve kurum disiplinini, düzenini ve güvenliğini bozan, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yazı, resim veya yorumları içeren yayınların da hükümlüye verilmeyeceği kabul edilmiştir. Getirilen değişikliğin Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmuşsa da⁵⁶, Mahkeme, Anayasa'ya aykırılık görmemiştir⁵⁷.

⁵⁵ “97. Kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayının hükümlüye verilmeyeceğini öngören kuralda yer alan müstehcen kavramıyla ilgili doktrinde birçok tanıma yer verilmektedir. Müstehcenlik kavramına yönelik bu tanımlarda, şehvet hissine yönelik, şehvet hissini tahrik, ar ve haya duygusunu tahrik eden gibi bazı unsurların ortak olarak bulunduğu anlaşılmaktadır. 98. Sürekli değişen toplumsal yapı karşısında müstehcen yayınların neler olduğunun önceden kanun koyucu tarafından belirlenmesindeki güçlük gözardı edilemez. Bununla birlikte müstehcenlik kavramına zaman içinde doktrin, uygulama ve yargı kararlarıyla içerik ve anlam kazandırıldığı da bir gerçektir (AYM, E. 2011/44, K. 2012/99, 21/6/2012). Dolayısıyla anılan kavram genel kavram niteliğinde olmakla birlikte bu kavramın belirsiz ve öngörülemez nitelikte olduğu söylenemez. 99. Bunun yanı sıra kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan yayınlar farklı şekillerde olabileceğinden bunların kanun koyucu tarafından önceden belirlenmesi ve kanunda tek tek sayılması zorunluluğundan da söz edilemez. Zira kanunların genel ve soyut olması; somut olayın özelliğine göre değişebilecek tüm çözümleri kuralın bünyesinde barındırma, bir başka ifadeyle kuralın amaca uygun sonuca ulaştıracak herhangi bir çözümü dışlamasını önleme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Bu yönüyle kuralların belirsiz ve öngörülemez olduğu söylenemez. Bu itibarla kurallarda temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gerektiğine ilişkin anayasal ilkeye aykırı bir yön bulunmamaktadır”, AYM, 14/7/2021, E. 2020/53, K. 2021/55, R. G. Tarih ve Sayı: 20/10/2021-31634.

⁵⁶ Başvuru dilekçesinde “... kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayının hükümlüye verilmeyeceğini öngören dava konusu kuralla basılması ve dağıtılması konusunda herhangi bir yasak bulunmayan yayınlara hükümlülerin erişmesinin engellendiği, kuralın muğlak, belirsiz, hukuk dilinden uzak, öznel ve öngörülemez ifadeler içerdiği, kuralla ceza infaz kurumu idaresine keyfi kullanıma açık geniş bir takdir yetkisinin verildiği, bu bağlamda keyfi müdahalelere karşı herhangi bir güvence içermeyen kuralın kanunla sınırlama koşulunu sağlamadığı” ileri sürülmüştür. AYM, 14/7/2021, E. 2020/53, K. 2021/55, R. G. Tarih ve Sayı: 20/10/2021-31634, § 89.

⁵⁷ “103. Dava konusu kurallarla ceza infaz kurumunda disiplinin, düzenin ve güvenliğin sağlanması, hükümlülerin iyileştirilmesi amacının gerçekleştirilmesi açısından hükümlülere verilecek yayınların denetim altına alındığı görülmektedir. Diğer yandan ceza infaz kurumlarında düzen ve disiplinin sağlanması diğer bir ifadeyle bu kurumlarda kamu düzeninin sağlanması devletin pozitif yükümlülükleri kapsamındadır. Bu bağlamda kurallarla ceza infaz kurumlarında kamu düzeninin sağlanması amacıyla ifade ve basın özgürlüğüne sınırlandırma getirildiği, sınırlamanın anayasal anlamda meşru bir amaca dayandığı anlaşılmaktadır. 104. Diğer yandan Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlüklerine yönelik sınırlamaların demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olması, bir başka ifadeyle demokratik toplumda zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması gerekir. 105. Bu bağlamda cezanın infaz hukukunun amacına uygun olarak infaz edilebilmesi, başka bir anlatımla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenlerin güçlendirilmesi, toplumun suça karşı korunması, hükümlünün iyileştirilmesi amacının gerçekleştirilmesi, kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumun kolaylaştırılması amacıyla getirilen sınırlamanın zorunlu bir toplumsal ihtiyaçtan kaynaklanmadığı söylenemeyeceğinden kuralların demokratik toplum düzeninin gereklerini ihlal eden bir yönü de bulunmamaktadır. 106. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca kurallarla ifade ve basın özgürlüklerine getirilen sınırlamanın meşru bir amacının bulunması ve kuralların demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırılık teşkil etmemesi yeterli olmayıp ayrıca ölçülü olması da gerekir. Anayasa'nın anılan maddesinde güvence altına alınan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, orantılılık ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengeyi gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir. 107. Kanun'un 3. maddesinde ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amacın öncelikle genel ve özel önlemeyi sağlamanın, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmenin, toplumu suça karşı korumanın, hükümlünün; yeniden sosyalleşmesini teşvik etmenin, üretken ve kanunlara, nizamla ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk

Yabancı yayınlar için de yukarıdaki sınırlamalar geçerlidir. Bir başka ifadeyle, kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan yabancı yayın hükümlü ve tutukluya verilmeyecektir. Hükümlü ve tutukluların istedikleri yabancı yayınların kurum güvenliğini tehlikeye düşürüp düşürmediğini denetlemek için tercüme ettirilmesi gerektiği kanaatine ulaşılmışsa, kurum dışından bulunacak bir bilirkişiden destek alınabilecek, maddi külfet ise yayını talep edene yüklenebilecektir. Ancak tercüme ücretinin ödenmemesi hâlinde ceza infaz kurumu idarelerinin eserin niteliği, devletin olanakları, kurumların imkân ve kapasitesi ile infaz hukukunun gereklilikleri bağlamında ikna edici gerekçeler göstermeden kategorik değerlendirmede bulunmaları ve talebi reddetmemeleri gerekmektedir⁵⁸. Anayasa Mahkemesi önüne gelen bir olayda, bir tutuklu İspanyolca öğrendiğini ve dil kazanımlarını kaybetmek istemediğini belirterek Ceza İnfaz Kurumundan "*Don Kişot*" isimli klasik eserin iki ciltten oluşan İspanyolca versiyonunun temini talebinde bulunmuştur. Ceza infaz kurumu idaresi talep üzerine kendisine, adı geçen eseri tercüme ettirmeleri gerektiğini, tercüme ücretinin karşılanması durumunda eseri satın alacaklarını sözlü olarak iletirler. Bunun üzerine başvuru infaz hâkimliği, CvGTİHK'nin 62. maddesi gereğince yabancı dilde yazılmış eserlerin ceza infaz kurumunun düzeni ve güvenliği için denetlemesinin zorunlu olduğunu, dolayısıyla bu nitelikteki eserlerin tercümesinin gerekebileceğini, adı geçen eserin personel yokluğu nedeniyle kurum tarafından tercüme ettirilemediğini, bu nedenle eserin Kurum dışında tercümesinin yapılmasının gerektiğinin kendisine bildirildiğini, Kurum dışından tercüme ettirilmesi nedeniyle ortaya çıkacak maddi külfetin kendisinden talep edildiğini, başvuru ücretini karşılamayacağını idareye bildirdiğini ifade ederek adı geçen kitabın tercümesinin bu sebeple yaptırılmadığını ve başvuru için temin edilemediğini açıkladıktan sonra somut olayda Kurum uygulamasının usul ve kanunlara uygun olduğunu dile getirmiş, itiraz üzerine mahkeme de talebi reddetmiştir. Anayasa Mahkemesi, "*Başvuruya konu kitap gibi insanlığın ortak kültür mirasında olan kitapların denetlenmesi için bütünüünün tercüme edilmesi gerekmemektedir. Kanun koyucu tarafından kurum idarelerine yapılan emir, tercüme değil inceleme zorunluluğuna ilişkindir. Dünya çapında bilinen, birçok dilde yayımlanmış ve Türkçe tercümeleri bulunan yayınların Türkçe nüshaları üzerinden denetlenmesi de mümkündür. Eğer gerekiyorsa bu tür eserlerin bilirkişi incelemelerinin yabancı dildeki nüshalarının Türkçe nüshaları ile aynı olup olmadığının tespiti ile sınırlı tutulması hâlinde içeriğin denetlenmesi hem daha kolaydır hem de kurum idarelerince yapılabilir. Bu yolun daha az bir maddi külfet oluşturacağı, tutuklu ve hükümlülerin bilgiye*

taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmanın olduğu hükme bağlanmıştır. 108. Kanun'un 6. maddesinde ise hapis cezalarının infazında gözetilmesi gereken temel ilkeler düzenlenmiştir. Buna göre hükümlülerin ceza infaz kurumlarında güvenli bir biçimde ve kaçmalarını önleyecek tedbirlerin alınarak düzen, güvenlik ve disiplin çerçevesinde tutulması, ceza infaz kurumlarında hükümlülerin düzenli bir yaşam sürdürmelerinin sağlanması, cezanın infazında hükümlünün iyileştirilmesi hususunda mümkün olan araç ve imkânların kullanılması bu temel ilkeler arasında kabul edilmiştir. Hükümlülerin iyileştirilmesi ilkesi ise hükümlülerin suç işleme eğilimlerinin kaldırılarak toplumla bütünleşmesinin ve suç işlemeksizin sosyal açıdan sorumlu yaşama yeteneğinin kazandırılmasının sağlanmasıdır. 109. Bu bağlamda dava konusu kurallarda öngörülen nitelikleri taşımayan yayınların ceza infaz kurumuna kabul edilmesi hâlinde ceza infaz kurumunda düzenin, disiplinin ve güvenliğin sağlanmasında diğer bir ifadeyle ceza infaz kurumunda kamu düzeninin sağlanmasında güçlükler yaşanabilecektir", AYM, 14/7/2021, E. 2020/53, K. 2021/55, R. G. Tarih ve Sayı: 20/10/2021-31634.

⁵⁸ "*Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği kararlarda mahpusların istedikleri yabancı yayınların kurum güvenliğini tehlikeye düşürüp düşürmediğini denetlemek için tercüme ettirilmesi gerektiği kanaatine varılmışsa kurum dışından bulunacak bir bilirkişiden destek alınabileceğine, maddi külfetin ise yayını talep edene yüklenebileceğine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi'ne göre yabancı yayınlar üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi nedeniyle ceza infaz kurumu idareleri üzerinde doğacak maddi külfet, idarelerin asıl görevlerini layıkıyla yerine getirmelerine engel olacak derecede bir yükümlülüğe yol açabilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. A.K. ve Semi Can, B. No: 2018/30532, 14/9/2022, §§ 28, 30). Bununla birlikte ceza infaz kurumu idarelerinin devletin olanakları, kurumların imkân ve kapasitesi ile infaz hukukunun gereklilikleri bağlamında ikna edici gerekçeler göstermeden kategorik değerlendirmelerde bulunmaları ifade özgürlüğünün adil olmayan bir şekilde kısıtlaması sonucunu doğurur", AYM, Hasan Ataç, B. No: 2020/1413, T. 21/11/2023, § 36.*

ulaşmasını kolaylaştırıcı bir yol olacağı açıktır. Öte yandan "Don Kişot"un kurum güvenliğini tehlikeye düşüren veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan bir yayın olarak nitelendirilmesi ise abesle iştigal olacaktır... Somut olayda Ceza İnfaz Kurumu ve derece mahkemeleri, başvurusunun yabancı dilde yazılan bir yayına ulaşma talebini kategorik ve indirgemeci bir yaklaşımla reddetmiş, bilgiye erişim hususunda aşılabilir bir külfet getirmiştir" gerekçeleriyle hak ihlali kararı verir⁵⁹.

CvGTİHK'nin 62. maddesinde ders kitaplarının denetime tabi tutulamayacağı belirtildiğinden diğer yayınlar denetime tabi tutulacaktır. Dolayısıyla 3. fıkra çerçevesinde yapılacak bir değerlendirme sonucunda yayınların sakıncalı bulunmaları hâlinde hükümlü ve tutuklulara teslim edilmeyecektir. Anayasa Mahkemesi, her düzeyde eğitim ve öğrenimine devam eden hükümlülerin ders kitaplarının denetime tabi tutulamayacağını bir çok kararında ifade etmekle beraber⁶⁰, doktora öğrencisi olduğunu söyleyen başvurusunun istediği akademik kitaplarla ilgili bir başvuruda farklı belirleme yapmıştır. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'da yer alan eğitim ve öğrenim hakkının, kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellemeye negatif ödevini yüklemekle birlikte Anayasa'da öngörülen ilköğretim dışında devletin tüm bireylere eğitim ve öğrenim sağlama şeklinde pozitif bir ödev yüklenmediğini, devletin özellikle lisansüstü eğitim almak isteyen herkese bunu sağlama şeklinde pozitif bir ödevinin bulunmadığını kabul etmektedir⁶¹. Anayasa Mahkemesi kararında, 5275 sayılı Kanun'un ders kitapları ile ilgili öngördüğü ders kitaplarının denetime tabi tutulmaksızın verilmesi pozitif yükümlülüğün ileri düzey akademik alanlarla ilgili bir değerlendirme yapılmasını gerektirecek durumları değil, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilk ve ortaöğretim kurumları açısından geçerli olduğu üzere "ders kitabı"nın tanımının kapsamına giren yayınları kapsadığını kabul etmiş, ceza infaz kurumu idarelerinin kendilerinden beklenemeyecek bir değerlendirme yükümlülüğü altına sokacak yayınları kapsamadığını ifade etmiştir⁶². Ancak doktora çalışmasının ileri düzey çalışmayı gerektirecek nitelikte olacağını belirtilmesi gerekmeyle birlikte, üniversitelere sorularak problemin aşılabileceğini düşünüyoruz.

Dinî yayınlar da aynı şekilde 3. fıkra çerçevesinde denetime tabi tutulacaktır.

Hükümlüye yayının verilmesinin kabul edilmemesi nedeni, 62. maddede (3. fıkrada) belirtilen yayınlardan olmasına dayanmalıdır. Yayının neden kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozduğu ya da tehlikeye düşürdüğü, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştırdığı yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan yayın niteliğinde olduğu gerekçesiyle gösterilmelidir⁶³. Bu çerçevede ifade özgürlüğünü kısıtlama bakımından "demokratik toplum düzeninin

⁵⁹ AYM, *Hasan Ataç*, B. No: 2020/1413, T. 21/11/2023, §§ 39, 40.

⁶⁰ AYM, *Hikmet Balabanoglu*, B. No: 2012/1334, T. 17/09/2013, § 28; AYM, *Mahmut Sinan Abit*, B. No: 2017/19431, T. 20/03/2019, § 28.

⁶¹ AYM, *Hikmet Balabanoglu*, B. No: 2012/1334, T. 17/09/2013, §§ 28, 29.

⁶² Anayasa Mahkemesi başvuruya konu olayda, başvuru 26/12/2016 tarihinde İnfaz Kurumu Müdürlüğüne verdiği dilekçede, Hacettepe Üniversitesi Nanotıp ve Nanoteknoloji bölümünde doktora öğrencisi olduğunu, alanıyla ilgili bir ders kitabı yazdığını ve mesleki yeterlilik sınavına hazırlandığını belirtmiş; bu nedenle eşi tarafından İnfaz Kurumuna getirilecek olan orijinal akademik kitapların kendisine ulaştırılmasını talep etmiştir. Başvurucunun dilekçede kendisine ulaştırılmasını istediği kitaplar "Amerikan Oftalmoloji Akademisi Serisi", "Snell's Clinical Anatomy of the Eye", "Gözün Anatomisi" ve "Janoff Ophthalmology" isimli akademik kaynaklar olarak belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu başvuruda, yukarıda belirtilen gerekçeyle eşi tarafından getirilen ve ders kitabı olduğu iddia edilen yayınların İnfaz Kurumu idaresince ders kitabı olup olmadığı değerlendirilmeksizin tutuklu olarak bulunan başvurucaya teslim edilmemesi nedeniyle başvurusunun eğitim hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir: AYM, *Mahmut Sinan Abit*, B. No: 2017/19431, T. 20/03/2019, §§ 41, 42.

⁶³ Anayasa Mahkemesi'ne yapılan bir başvuruda, başvuruca, içeriğinde "Devrimden Sonra" adlı yerli sinema filminin yer aldığı kompakt disk (CD), hükümlü olarak tutulduğu Ceza İnfaz Kurumu idaresince kendisine verilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Olayda gerek Eğitim Kurulu, gerekse İnfaz Hâkimliği, sinema filminde siyasi ve halkı bölmeyi amaçlayan propagandalar yapıldığı ve belli ideolojilerin övüldüğü gerekçeleriyle yayını vermemiştir. Mahkeme, "71. Başvuruya konu sinema filmi incelendiğinde,

gereklerine” ve “ölçülülük” ilkelerine uygun olduğunun inandırıcı bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Hükümlü ve tutukluların ifade özgürlüğü ile ceza infaz kurumunun güvenliği, disiplini ve düzeninin sağlanması ihtiyacı arasında adil bir denge sağlanmalıdır⁶⁴. Tutuklu ve hükümlülerin süreli veya süresiz yayınlara ulaşabilmesine getirilecek sınırlandırma ifade özgürlüğüne müdahale oluşturacağından bu müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olması gerekmektedir⁶⁵. İdari ve yargısal otoritelerin aldıkları kararlarla kişilerin süreli veya süresiz yayınlara ulaşmasını engelleyici veya zorlaştırıcı bir tutum sergilemeleri devletin ifade özgürlüğü kapsamındaki pozitif yükümlülüğünün yerine getirilmemesi sonucunu doğurabilecektir⁶⁶.

kurgusal olarak Türkiye’de gerçekleşen bir sosyalist devrimin ardından günlük hayatta ortaya çıkan değişimlerin konu edildiği; devrimin, hayatın her alanında ve farklı toplumsal kesitlerdeki yansımalarının sıradan insanların gözüyle irdelendiği; filmin senaryosunun, birbirinden bağımsız farklı farklı hikayeler üzerine kurgulandığı; bu kapsamda, siyasi iktidarın el değiştirmesinin ardından ülkeden kaçmaya çalışan varlıklı bir kari-koca arasındaki tartışma, toprakların kolektifleştirilmesinin ardından şaşkınlık yaşayan köylüler, oturduğu evin kirasını ödeyemeyen bir kiracı ile ev sahibi arasında geçen diyalog, Afganistan’da görev yapan askeri birlikte yaşananlar, elektrik, su ve doğalgaz faturaları gelmeyen yaşlı bir kadının yaşadığı şaşkınlık, fabrikaları kamulaştırılan tekstil işçilerinin kaygıları, devrim yanlısı bir yazarın katilinin başından geçenler ve sağlık sorunları olan emekli bir işçi ile doktor arasındaki diyalogun dramatize edildiği görülmüştür. 72. İdare ve İnfaz Hâkimliği kararlarındaki, filmin propagandist yönüne ilişkin tespitlerin, filmin içeriği ile kabaca uyumlu olduğu görülmekte ise de, belirtilen kararlarda özellikle, filmin hangi sahnelerinde ve ne şekilde halkı bölmeyi amaçlayan propaganda yapıldığı çok kısa da olsa tartışılmamıştır. 73. Öte yandan, anılan tespitler, Kanunda, bir yayının cezaevine kabul edilmeme nedenleri arasında doğrudan düzenlenmemiştir. Siyasi ve halkı bölmeyi amaçlayan propaganda ve belli ideolojilerin övülmesi, kurum güvenliğini tehlikeye düşürme ihtimali yönünden değerlendirmeye tabi tutulabilirse de müdahaleye ilişkin kararlarda hiçbir şekilde, filmin içeriği hakkında yapılan tespitlerin, hangi yönden kurum güvenliğini tehlikeye sokabileceği, CD’nin başvurucaya teslim edilmesinin cezaevi güvenliği bakımından hangi somut riskleri barındırdığı açıklanmamıştır. Hatta soyut olarak dahi, anılan filmin kurum güvenliğini tehlikeye sokabilecek bir niteliğe sahip olduğundan söz edilmemiştir. 74. Somut başvurunun özel koşulları çerçevesinde, başvuruya konu kararlarda, başvurucağın ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin, demokratik bir toplumda gerekliliği hususunda ikna edici bir açıklama yapılmadığından, müdahalenin amaçlanan hedefler açısından orantısız olduğu ve bu bağlamda demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülülük ilkesine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır” gerekçesiyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir: AYM, Ali Karatay, B. No: 2012/990, T. 10/12/2014, §§ 71-74.

⁶⁴ AYM, Ahmet Temiz (6), B. No: 2014/10213, T. 01/02/2017, § 35.

⁶⁵ Anayasa Mahkemesi 3. fıkra düzenlemesinin 13. maddeye aykırılık oluşturmadığını belirtmiştir: AYM, 14/7/2021, E. 2020/53, K. 2021/55, R. G. Tarih ve Sayı: 20/10/2021-31634, § 125.

⁶⁶ Anayasa Mahkemesi önüne gelen bir olayda başvurucağın, kültürel ve mesleki yayınlar yaptığını belirttiği Güncel Hukuk, Terazi, Analist ve Atlas gibi bazı dergileri abone olmak suretiyle temin etmek istemiştir. Başvurucağın, Ceza İnfaz Kurumuna yaptığı başvuruda söz konusu abonelik işleminin Kurum tarafından internet üzerinden yapılabileceği gibi ailesinin Ceza İnfaz Kurumunu adres olarak göstererek kendisi adına abonelik işlemini yapabileceğini belirtmiştir. Kurul, Ceza İnfaz Kurumunda barındırılmakta olan tutuklu ve hükümlülerin bedelini ödemek koşuluyla gazete alabildiklerini ancak gazete teminini sağlayan firmanın dergi ve kitap gibi ürünleri satmadığını, YAYSAT isimli gazete ve dergi dağıtımını yapan şirketin bayilerinde de başvurucağın talep ettiği dergilerin bulunmadığını belirtmiş; bu nedenle söz konusu dergilerin temin edilemediğini ifade etmiştir. Kurul, başvurucağın derginin nasıl temin edilebileceğine dair açıklamalarına da değinmiştir. Kurul, başvurucağın internet üzerinden yapılacak abonelik işlemi ile dergilerin temin edilebileceğine dair açıklamasının mevzuatta bu hususta hüküm olmamasını gerekçe göstererek yerinde olmadığı sonucuna varmıştır. Son olarak Kurul, terör suçları kapsamında Ceza İnfaz Kurumunda bulunan kişilere ders kitapları haricinde kitap verilemeyeceği noktasında 27/12/2016 tarihinde Kurulca bir karar alındığını belirtmiş, söz konusu karardan yola çıkıldığında başvurucağın ailesi aracılığıyla söz konusu dergileri temin edemeyeceğini kabul etmiştir. Bu açıklamalar sonrasında Kurul, başvurucağın talebinin reddine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi ise, idarenin başvuru konusu olayda başvurucağın talebinin karşılanması için alternatif yolların bulunup bulunmadığını araştırmadığını, özellikle başvurucağın abonelik işleminin kendisi adına ailesi tarafından yapılmasına yönelik talebinin idarece ilgili bir gerekçe gösterilmek suretiyle değerlendirilmediğini, önceki kararın tutuklu ve hükümlülere kargo yoluyla ya da ziyaretçileri aracılığıyla getirilen yayınlara ilişkin olduğunu, oysa başvurucağın, derginin ailesi tarafından getirilmesini ya da postayla kendisine gönderilmesini talep etmediğini, abonelik işleminin idarece yerine getirilememesi durumunda buna alternatif olarak kendi adına abonelik işleminin ailesince yapılmasını istediğini belirterek, başvurucağın dergilere ulaşmasının türlü gerekçelerle reddedilmiş olduğunu, ancak her türlü ürüne

D. Basın İlan Kurumu Aracılığıyla Resmî İlan ve Reklam Yayınlama Hakkı Bulunmayan Gazeteler

Hükümlü ve tutukluların yararlanamayacağı yayınlardan bir diğeri, Basın İlan Kurumu aracılığıyla resmî ilan ve reklam yayınlama hakkı bulunmayan gazetelerdir (m. 62/4). Zira bu gazeteler ceza infaz kurumuna kabul edilmemektedir. Dolayısıyla bu gazetelerin hükümlü ve tutuklularca satın alınması, abone olunması mümkün olmadığı gibi, hükümlü ve tutuklulara dağıtılması ve hediye edilmesi de söz konusu değildir. Ancak ilan ve reklamın geçici süreyle kesilmesi hâli, bu hükmün dışındadır.

Resmî İlan ve Reklam Yönetmeliği m. 8'e göre, Basın İlan Kurumu, her ayın son iş günü, takip eden ayda resmî ilan ve reklam verilebilecek süreli yayınların isimleri ile gerekli görülen diğer bilgileri kapsayan listeyi kendisine ait internet siteleri üzerinden duyurmaktadır. Resmî ilan yayımlama hakkının kazanılması, durdurulması, bu hakkın yeniden kazanılması, resmî ilan ve reklam yayımlama hakkının sona erdirilmesi, isim veya alan adı değişikliği gibi bilgilere listede yer verilmektedir. Resmî ilan yayımlama hakkı kazanabilmek için bekleme süresi içinde bulunan gazete ve internet haber siteleri de listede gösterilmektedir. Yayınlar, yaygın, bölgesel ve yerel nitelikte yayınlardır. CVGTİHK'nin 62. maddesinin 4. fıkrasının da Anayasa'ya aykırı olduğu gerekisiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmuş⁶⁷, ancak Anayasa'ya aykırılık görülmemiştir⁶⁸.

internet üzerinden kolayca ulaşıldığı, gelişmiş posta teşkilatlarının bulunduğu bir zamanda her türlü çabanın gösterilmesine karşın söz konusu aboneliklerin yapılmadığını veya söz konusu dergilere aboneliğin yapılması için çabalamasının ceza infaz kurumu idaresi üzerinde orantısız yük olacağı gösterilemediğini kabul etmiş ve hak ihlali kararı vermiştir: AYM, *Erdoğan Kardeşler*, B. No: 2018/15777, T. 07/04/2021, §§ 38, 40.

⁶⁷ Başvuruda, “*Basın İlan Kurumu aracılığıyla resmî ilan ve reklam yayımlama hakkı bulunmayan gazetelerin ceza infaz kurumuna kabul edilmeyeceğini öngören kuralla getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sınırlama nedenlerine uymadığı, meşru amaç taşımadığı, Basın İlan Kurumu kararlarının ölçüt alınmasının basın yayın kuruluşları arasında ayrımcılık doğuracağı, bu itibarla kuralın eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığı*” belirtilmiştir.

⁶⁸ “105. Bu bağlamda cezanın infaz hukukunun amacına uygun olarak infaz edilebilmesi, başka bir anlatımla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenlerin güçlendirilmesi, toplumun suça karşı korunması, hükümlünün iyileştirilmesi amacının gerçekleştirilmesi, kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumun kolaylaştırılması amacıyla getirilen sınırlamanın zorunlu bir toplumsal ihtiyaçtan kaynaklanmadığı söylenemeyeceğinden kuralların demokratik toplum düzeninin gereklerini ihlal eden bir yönü de bulunmamaktadır. 114. 5/10/2016 tarihli ve 29848 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Resmî İlan ve Reklamlarile Bunları Yayınlayacak Süreli Yayınlar Yönetmelik'in 28. maddesi uyarınca, her ayın sonunda takip eden ay için Basın İlan Kurumu Genel Kurulu tarafından önceden belirlenen ölçütleri yerine getiren gazete ve dergiler için süreli yayınlar listesi düzenlenmekte ve bu Kurum aracılığıyla resmi ilan ve reklam yayınlama hakkı bulunan gazeteler günlük olarak Basın İlan Kurumunun internet sitesinde yayınlanmaktadır. Söz konusu resmi ilan veren gazeteler incelendiğinde ise bu yayınların yaygın, bölgesel ve yerel nitelikte olduğu ve ülke çapında yayın yapan belli bir tirajın üzerindeki yaygın yayınların tamamına yakınının resmi ilan veren gazeteler arasında bulunduğu görülmektedir. 115. Bu itibarla kurullarla getirilen sınırlamanın hükümlülerin haber veya fikir alma özgürlüğünün, dolayısıyla ifade özgürlüğünün kullanımını ciddi surette güçleştirip ortadan kaldıran bir nitelik taşımadığı anlaşılmaktadır. 124. Basın İlan Kurumu tarafından 195 sayılı Kanun'un 34. maddesi uyarınca belirlenen nitelikleri haiz olmayan gazetelere resmî ilan ve reklam yayımlama hakkı verilmemektedir. Basın İlan Kurumu aracılığıyla resmî ilan ve reklam yayımlama hakkı bulunan gazeteler ise günlük olarak Basın İlan Kurumunun internet sitesinde yayımlanmakta olup kişiler ve kurumlar hangi gazetelerin resmî ilan ve reklam verme hakkının bulunup bulunmadığı bilgisine erişebilmektedir. Basın İlan Kurumunun vermiş olduğu kararlara karşı ise yargı yoluna başvurulması mümkündür. Bu bağlamda kuralla objektif bir kriter esas alınarak ceza infaz kurumuna alınacak gazetelerin belirlendiği, belirlenen kriterin ülkede yayın yapan ve belirli bir tirajın üzerinde yayın yapan gazetelerin tamamına yakını kapsadığı, dolayısıyla öngörülen ayırımın nesnel ve makul bir temele dayanmadığı söylenemez. Basın İlan Kurumu aracılığıyla resmî ilan ve reklam yayımlama hakkı bulunmayan gazetelerin ceza infaz kurumuna kabul edilmeyeceğini öngören kuralın ölçüsüz bir yönünün de bulunmadığı anlaşıldığından kuralın Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan kanun önünde eşitlik ilkesini ihlal etmediği sonucuna ulaşılmıştır.”, AYM, 14/7/2021, E. 2020/53, K. 2021/55, R. G. Tarih ve Sayı: 20/10/2021-31634.

IV. Denetim

Ceza infaz kurumu idarelerinin hükümlü ve tutukluların yararlanabilecekleri belirtilen yayınların, CvGTİHK'nin 62.maddenin 3. fıkrasında öngörülen koşulları sağlayıp sağlamadığı yönünden bir denetime tabi tutması gerekmektedir. Denetimde ayrıca 5275 sayılı Kanun'un 3. maddesi de dikkate alınacaktır.

Anayasa Mahkemesi denetimin Anayasa Mahkemesi içtihatlarında ortaya konulan ilkeler uyarınca yapılması gerektiğini, denetim sonucunda yayınların kuruma kabul edilmesinin uygun olup olmadığına karar verilmesi gerektiğini belirtmekte ve ilgili mevzuatta öngörülen koşulları sağladıkları değerlendirilen yayınların tutuklu ve hükümlülere teslim etme yükümlülüğünün bulunduğunu kabul etmektedir⁶⁹. Anayasa Mahkemesi, kararlarında belirtilmiş ve öngörülen kriterleri karşılamayan, ilgili ve yeterli olmayan bir gerekçeyle yapılan müdahalenin ifade özgürlüğünü ihlal edeceğini ifade etmektedir. Mahkemeye göre, yayınlarda sakıncalı bulunan kısımların belirtilmesi, bu kısımların somut bağlantılarla değerlendirilmesi, soyut değerlendirmeler ile yetinilmemesi gerekmektedir⁷⁰.

Anayasa Mahkemesi'nin kararlarında belirttiği ilkeler⁷¹:

i. *Başvurucunun hangi suçtan, hangi tür ceza infaz kurumunda bulunduğu, söz konusu tedbirin alınmasında bu ceza infaz kurumu ile işlediği suçun bir etkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.*

ii. *Bir yayının tümünün veya bir kısmının mahkûma verilmemesi şeklindeki kısıtlamanın mahkûmun ıslahı ile bağlantısı var ise yayının içeriği ile mahkûmun ıslahı arasındaki ilişkinin tam olarak gösterilmesi gerekir.*

iii. *Her mahpusun toplumsal geçmişi ve suç sicili, entelektüel kapasitesi ve kabiliyeti, şahsi tabiatı, hapis cezasının süresi ve tahliye edildikten sonrası için beklentileri dikkate alınmalıdır.*

iv. *Bu bağlamda terör suçlarından mahpus olan kişilerin iddia edilen mağduriyetlerin sorumlusu olarak gördükleri kişilere veya devlete karşı daha fazla şiddete yönelmelerine söz konusu yayınların sebebiyet verip vermediği değerlendirilmelidir.*

v. *Mahpusa verilmeyen süreli veya süresiz yayının cinsi, içeriği, yayımlayanı ve sorunlu görülen kısımların hangileri olduğu belirtilmeli; mahpusa verilmesi sakıncalı bulunan kısımların detaylı analizi yapılmalıdır.*

vi. *Böyle bir analizin yapılabilmesi için söz konusu yayının terör örgütleriyle veya terör faaliyetlerinin meşru gösterilmesiyle bir ilişkisi varsa mahpusun ifade özgürlüğü ile demokratik toplumun terör örgütlerinin faaliyetlerine karşı kendini korumaya ilişkin meşru hakkı arasında denge kurulmalıdır.*

vii. *Bu dengenin kurulabilmesi için;*

-Bütünüyle ele alındığında müdahaleye konu yayının özel bir kişiyi, kamu görevlilerini, halkın belirli bir kesimini veya devleti hedef gösterip göstermediğinin, onlara karşı şiddete teşvik edip etmediğinin,

-Bireylerin fiziksel şiddet tehlikesine maruz bırakılıp bırakılmadığının, bireylere karşı nefreti

⁶⁹ AYM, İbrahim Kaptan (2), B. No: 2017/30723, T. 12/09/2018, §§ 31, 32; Aynı yönde bkz.: AYM, Furkan Aktaş, B. No: 2017/27587, T. 11/12/2019, § 35.

⁷⁰ AYM, Serdar Güzelçay ve Diğerleri [GK], B. No: 2022/66987, T. 21/12/2023, § 45.

⁷¹ AYM, Halil Bayık, B. No: 2014/20002, T. 30/11/2017, § 45; AYM, Sinan İyit, B. No: 2013/1495, T. 30/11/2017, § 47; AYM, Recep Bekik ve Diğerleri, B. No: 2016/12936, T. 27/03/2019, § 43; AYM, Serdar Güzelçay ve Diğerleri [GK], B. No: 2022/66987, T. 21/12/2023, § 39.

alevlendirip alevlendirmedeğinin,

-Yayında iletilen mesajda şiddete başvurmanın gerekli ve haklı bir önlem olduğunun ileri sürülüp sürülmediğinin,

-Şiddetin yüceltilip yüceltilmediğinin, kişileri nefrete, intikam almaya, silahlı direnişe tahrik edip etmediğinin,

-Söz konusu yayında yer alan ifadelerin ceza infaz kurumunun güvenliğini, disiplinini ve düzenini tehlikeye düşürüp düşürmediğinin,

-Terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının örgütsel amaçlı olarak haberleşmelerine neden olup olmadığının,

-Kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış bilgiler ile tehdit ve hakaret oluşturan ifadeler içerip içermediğinin,

-Yayın tarihinde veya mahpusa verilmesinin istendiği sırada ülkenin bir kısmında veya tamamında yaşanan çatışmaların yoğunluk derecesi ile ceza infaz kurumu ve ülkedeki tansiyonun derecesinin yayının mahpusa verilmesine etki edip etmediğinin,

-Karara konu sınırlayıcı tedbirin demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacıyla yönelik nitelikte ve tedbirin başvurulabilecek en son çare niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

viii. Derece mahkemelerinin ve kamu gücünü kullanan diğer organların söz konusu değerlendirmeleri yaparken olayın koşullarına göre uzman kişilerin görüşlerinden faydalanmaları, gerekirse konusunda uzman sosyal bilimcilerden, araştırmacılardan ve akademisyenlerden rapor ve görüş almaları her zaman mümkündür. Böylece süreli veya süresiz bir yayının bir mahpusa verilmemesi şeklindeki müdahalenin kanunlar ve Anayasa Mahkemesi içtihadında ortaya konan kriterlere uygunluğunun denetimi daha etkili yapılabilecektir.”

Anayasa Mahkemesi’ne göre, ifade özgürlüğüne yapılan müdahalelerde söz konusu olan ceza infaz kurumunun güvenliği, disiplini ve düzeni ise, derece mahkemelerinin dava konusu ifadelerin, cezaevinin asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşüren, görevlileri hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının örgütsel amaçlı olarak haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakareti içerip içermediğini değerlendirmeleri gerekmektedir. Değerlendirmede terörle mücadele ile ilgili zorluklar ve buna bağlı koşullar da göz önüne alınmak durumundadır. Olağan zamanlardan farklı olarak tansiyonun yükseldiği ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin söz konusu olduğu kimi durumlarda, idarece durumun gerektirdiği tedbirlerin alınması ve sınırlamaya gidilmesi normal karşılanmalıdır⁷².

Uygulamada süreli ve süresiz yayınların hükümlülere verilmesinde yeknesaklık bulunmamaktadır. Bazı ceza infaz kurumları aynı yayını hükümlüye verirken, bazı kurumlar talebi kabul etmemektedir. Dolayısıyla ülke çapında Bakanlık tarafından yeknesaklığı sağlayacak bir sistemin oluşturulması, bu konuda bir birimin kurulması gerekir. Anayasa Mahkemesi’ne göre de, mevcut sistemde yeknesaklığı sağlayan, kurumların ve hâkimliklerin üzerindeki iş yükünü azaltan, bireysel başvuruların yığılmasını engelleyen ve yeni ifade özgürlüğü ihlallerinin önüne geçilmesine imkân veren güvenceler oluşturulmamıştır. Zira mevcut sistemde her kurum kendisine ulaşan kitaplara ilişkin denetimini kendisi yapmakta, bu durum da aynı kitabın ülke çapındaki tüm ceza infaz kurumlarında aynı

⁷² AYM, Ahmet Temiz (6), B. No: 2014/10213, T. 01/02/2017, §§ 37, 43.

statüde bulunan tutuklu ve hükümlülere verilir verilmemesine ilişkin yapılan değerlendirmelerin değişken olması sonucunu doğurmaktadır. Hatta aynı infaz kurumunun aynı kitabın infaz kurumuna kabul edilmesine ilişkin farklı zamanlarda farklı uygulamaları olduğu da gözlemlenebilmektedir. Özellikle çok satan yayınlara ilişkin gözlemler göstermektedir ki bu yayınlar bazı ceza infaz kurumundaki kişilere herhangi bir müdahale olmaksızın verilmekteyken başka bazı infaz kurumlarında aynı durumda bulunan kişilere kısmen verilmekte veya tamamen verilmemektedir. Oysa hukuk devletinde idarenin eylem ve işlemlerinin bireyler tarafından öngörülebilir olması gerekir. Bir yayının hükümlü ve tutuklulara verilmesine ilişkin idari uygulama farklılıkları, hukuk devleti ilkesinin gereklerinden biri olan idari faaliyetlerin belirliliği ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Anayasa Mahkemesi'ne göre, hükümlü ve tutuklulara yayınların verilmesine ilişkin idari ve hukuki tedbirler alınarak bu alanda yayınların yeknesak, hakkaniyete uygun ve Anayasa Mahkemesi'nin öngördüğü kriterleri karşılayan bir yöntemle mahpuslara tesliminin sağlanması yönünden etkin bir düzen kurulması gerekmektedir. Aksi takdirde söz konusu yapısal sorunun devam edecek ve demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı bu durumun Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğünün sürekli olarak veya yineleyen biçimde ihlali anlamına gelecektir⁷³.

SONUÇ

Hükümlü ve tutukluların süreli ve süresiz yayınlardan yararlanması, Anayasa Mahkemesi'nin ihlal kararlarına konu olmaktadır. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazına Dair Kanun'un 62. maddesinde düzenleme olmakla beraber ifade özgürlüğü bağlamında ihlaller yaşanmaktadır. Bu hem Kanun'un düzenlemesinden hem de ifade özgürlüğünün içeriğini belirlemekteki zorluktan kaynaklanmaktadır. CvGTİHK'nin 62. maddesinde sınırlamalara yönelik belirleme olmakla beraber eksikler de bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi düzenlemede süreli veya süresiz yayın ifadesi kullanılarak basılı eserlerden yararlanma kabul edilmesi, dolayısıyla teknolojik gelişmeler nedeniyle ortaya çıkan araçların maddenin kapsamına doğrudan girmemesi, diğeri hükümlülerin kendi aralarında kitap alışverişinin mümkün olup olmadığına ilişkin düzenlemenin olmaması, bir diğeri ise odalarda ne kadar kitap bulundurulacağına ilişkin sınırlamanın bulunmamasıdır. Ayrıca ifade özgürlüğünün kapsamına giren bir çok konunun bulunması ve bunlara hâkim olunması gerektiğinden uygulamada sorun ortaya çıkmaktadır. Ayrıca mevcut sistemde her kurum kendisine ulaşan kitaplara ilişkin denetimini kendisi yaptığından ülkedeki ceza infaz kurumlarının uygulamasında yeknesaklık bulunmamaktadır.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkıları

Makale tek yazarlıdır.

REFERANSLAR

Akbulut, Berrin / Demirkol, Neslihan / Turan, Taha Yasin. *İnfaz Hukuku*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.

Aras, Bahattin. *AIHM Kararları Işığında Hükümlü ve Tutuklu Hakları*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.

⁷³ AYM, *Serdar Güzelçay ve Diğerleri [GK]*, B. No: 2022/66987, T. 21/12/2023, §§ 49-57. Ayrıca bkz.: AYM, *Recep Bekik ve Diğerleri*, B. No: 2016/12936, T. 27/03/2019, §§ 55-61.

- Artuk, Mehmet Emin / Alşahin, Mehmet Emin. *Hükümlünün Hakları*, Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer Armağanı, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, İstanbul, 2008, s. 445-465.
- Çimen, Adem. “Ceza İnfaz Kurumlarında Sosyalleşme ve İslah İlişkisi”, *ÇÜİFD*, 2015, C. 15, S. 2, s. 159-188 (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/266860>).
- Demirbaş, Timur. *İnfaz Hukuku*, Güncellenmiş 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- Fendoğlu, Hasan Tahsin. “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü”, *TAAD*, 2016, Y. 7, S. 25, s. 1-19.
- Güneş, Mehmet. “Kamu Özgürlüklerinin Sınırlanmasında Kamu Güvenliği Gereğininin Hukukiliği”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2019, C. 27, S. 3, s. 435-457.
- İdare Hukukunda Kamu Düzeni Kavramı, <http://dspace.marmara.edu.tr/handle/11424/21510?locale-attribute=fr> (Erişim Tarihi 23.10.2022).
- Özbek, Veli Özer. *İnfaz Hukuku*, 17. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar. *Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler*, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.
- Özgenç, İzzet. *Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler*, 18. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- Sever, D. Çiğdem. “Hapishane İdarelerinin Yetkileri ve Hapsedilen Haklarının Sınırı”, *TBB Dergisi*, 2016, S. 122, s. 141-193.
- Şen, Ersan. “Basılmış Eserlere Elkoyma”, <https://www.hukukihaber.net/basilmis-esere-elkoyma> (Erişim Tarihi 12.03.2024)
- Tekin, Cevdet / Sağlam, İsmail. “Ceza İnfaz Kurumu Öğretmenlerinin Sorunları Üzerine Nitel Bir Araştırma: Bursa İli Örneği”, *BAİD*, 2021, S. 14, s. 403-457.
- Tekin, Cevdet. “Türkiye Ceza İnfaz Kurumlarında Eğitim ve İyileştirme (Faaliyetler ve Yasal Dayanakları)”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2023, C. 22, S. 87, s. 1200-1223.
- Topaç, Tahir Hami / Gürühan, Caner/Aygün, Aydın. “Bilimsel, Sanatsal ve Edebi Değer Taşıyan Eserlerde Müstehcenliğin İfade Özgürlüğü Bakımından Değerlendirilmesi”, *TAAD*, 2016, Y. 7, S. 25, s. 153-168.
- Yüksek, Mehmet. “İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinde İfade Özgürlüğünün Sınırları”, *TAAD*, 2016, Y. 7, S. 25, s. 105-152.